

Charles TEMPLE, Jeannie L. STEELE, Kurtis S. MEREDITH

APLICAREA TEHNICILOR DE DEZVOLTARE A GÎNDIRII CRITICE

Adaptare: Tatiana CARTALEANU, Olga COSOVAN

Au colaborat: Lia SCLIFOS, Serghei LÎSENCO, Nicolae CREȚU

Ghidul IV

Chișinău, 2003

Supliment al revistei

“Didactica Pro...”

Nr. 2(8), 2003

Coordonator program

“Dezvoltarea Gîndirii Critice”:

Nicolae Crețu

Redactor responsabil:

Nadia Cristea

Redactor:

Svetlana Korolevski

Corectare:

Mariana Vatamanu-Ciocanu

Tehnoredactare computerizată:

Sergiu Puiu

Design grafic:

Nicolae Susanu

Prepress:

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Tipar: RECLAMA S.A., mun. Chișinău

Suplimentul apare cu sprijinul

Fundației SOROS-Moldova

Adresa redacției:

str. Armenească, 13, Chișinău 2012,

Republica Moldova

Tel.: 542976, 541994, 542556

Fax: 544199

E-mail: didacticapro@cepd.soros.md

www.cepd.soros.md/DidacticaPro/

© Copyright

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

PREFAȚĂ.....4

Cadrul pentru dezvoltarea gîndirii
critice – model de gîndire și învățare.....6
Cadrul-model de gîndire și învățare.....7
Argumente pentru etapa *evocare*8
Argumente pentru etapa
realizare a sensului9
Argumente pentru etapa *reflecție*11
Reacția elevilor/studentilor12
Gîndirea critică și cadrul ERR13

STRATEGII DE DEZVOLTARE

A GÎNDIRII CRITICE15

Agenda cu notițe paralele/Jurnalul dublu ..15
Agenda în trei părți/Jurnalul triplu.....17
Analiza trăsăturilor semantice.....19
Argument în patru pași.....20
Argumente pe cartele22
Asocieri libere23
Brainstorming (Asalt de idei/Evaluare
amînată/Marele DA)24
Brainsketching (Brainstorming cu schițe) .27
Brainwriting (Brainstorming scris).....28
Cercetarea împărtășită.....29
Cinquain.....31
Citate.....32
Clustering33
Colțuri34
Comerțul cu o problemă.....35
Consultații în grup. Varianta I
(Pixuri în pahar).....36
Consultații în grup. Varianta II.....37
Controversa academică38
Controversa constructivă39
Cubul.....41
Diagrama Venn.....43

Discuția ghidată	44
Eu cercetez	46
Găsește pe cineva care	47
Găsiți cuvântul-țintă	47
Generalizarea categorială	49
Ghidul pentru învățare	50
Gîndește-perechi-prezintă (GPP).....	51
Graficul conceptual	52
Graficul T	53
Interogarea multiprocesuală.....	55
Interviul în trei trepte	58
Intra-act	59
Investigația de grup.....	61
În căutarea autorului	63
Jig-saw/Mozaic/Zigzag	64
Lectura ghidată.....	66
Lectura intensivă.....	67
Lectură în perechi. Rezumate în perechi.....	68
Linia valorii.....	69
Manuscrisul pierdut	71
Maratonul de scriere	72
Masa rotundă – cercul	73
Mîna oarbă	75
Pagina de jurnal	76
Păstrează ultimul cuvînt pentru mine!	77
Pînza discuției	78
Predarea complementară	80
Presupunerea prin termeni	81
Reacția cititorului.....	83
Requiest	84
Revizuirea circulară	85
Revizuirea termenilor-cheie.....	87
Scrierea liberă/freewriting	87
Secvențe contradictorii.....	89
SINELG	90
Știu-vreau să știu-am învățat	91
Turul galeriei	93
NOTE.....	94

Ce putem face ca lecția să decurgă interesant, captivant? În ce mod îi putem implica activ pe elevi/studenți în procesul de cunoaștere, de dezvoltare? Cum ar trebui stimulată gândirea și schimbul sănătos de idei? Putem desfășura demersul didactic astfel încât toți elevii/studenții să atingă rezultate înalte?

Dacă v-ați pus măcar o dată asemenea întrebări, atunci această carte se adresează dumneavoastră. Sîntem convinși că veți găsi în ea răspunsurile căutate grație prezentării în detaliu a tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice.

Formatorii programului *Dezvoltarea Gîndirii Critice* consideră că un proces de învățare eficient este determinat de anumite legități și de tehnologia didactică utilizată. Tehnologia didactică aplică diverse instrumente menite să contribuie la stabilirea clară a scopurilor și la asigurarea conexiunii inverse.

Succesul oricărui demers educațional depinde de principiile ce stau la baza lui. În cazul nostru, învățarea este percepută ca o cale constituită din trei etape: *evocare, realizare a sensului și reflecție*.

Tehnicile descrise în acest ghid reprezintă rezultatul activității a mii de pedagogi și manageri, care au meditat îndelung asupra unor probleme neobișnuite, găsind noi căi și soluții pentru rezolvarea lor. O parte dintre ele au apărut pe neașteptate, altele – ca rod al mai multor reflecții, experiențe. Să nu vă mirați dacă, luînd cunoștință de unele tehnici, veți avea impresia că le-ați utilizat deja. Oamenii, prin natura lor, sînt creativi, acest potențial însă trebuie exersat, dezvoltat; este necesar să conștientizăm experiența proprie și să o valorificăm continuu.

Ghidul de față însumează cunoștințele și experiența formatorilor și susținătorilor programului *Dezvoltarea Gîndirii Critice*. Toate tehnicile expuse sînt aplicabile în diverse condiții. Participarea cadrelor didactice din Moldova la proiectul *Lectură și Scriere pentru Dezvoltarea Gîndirii Critice*, desfășurarea training-urilor reprezintă o practică valoroasă de folosire a tehnicilor cu educabili de diferite vârste – de la cei din școala primară pînă la studenți și profesioniști. Prin intermediul lor poate fi realizat orice tip de cunoaștere și activitate care solicită acțiuni conștientizate. În acest sens, ghidul este util tuturor profesorilor, deoarece aplicarea tehnicilor descrise deschide noi perspective pentru comunicarea didactică.

O înțelegere mai profundă a tehnicilor poate fi asigurată prin participarea la training-urile *Dezvoltarea Gîndirii Critice*, organizate de Centrul Educațional

PRO DIDACTICA. Implicarea activă în procesul de cunoaștere și analiza lui detaliată din perspectiva profesor-elev/student va îmbogăți substanțial experiența dumneavoastră.

La prezentarea tehnicilor ne vom strădui să respectăm următorul algoritm:

Scopul utilizării – rezultatele scontate și etapa cadrului de învățare pentru care tehnica dată este mai eficientă.

Numărul de studenți – prin «grupă academică» avem în vedere un număr de 20-30 de studenți*.

Timp – timpul necesar pentru desfășurarea acțiunilor, pașilor specifici tehnicii aplicate. Timpul însă poate să difere în funcție de nivelul de dezvoltare a abilităților de scriere, lectură, discuție, formulare a întrebărilor etc., precum și de volumul de informații propus.

Resurse – materialele necesare pentru aplicarea eficientă a tehnicii.

Algoritmul utilizării – consecutivitatea acțiunilor pentru organizarea procesului de învățare. Se recomandă ca model pentru formularea sarcinilor didactice în timpul aplicării tehnicii. După fiecare pas realizat veți primi un feedback, care va servi drept semn că puteți trece la următorul pas sau este necesar a-l repeta pe cel anterior.

Condiții de aplicare – sînt indicate condițiile care, fiind respectate, vor permite utilizarea optimală a resurselor materiale, intelectuale și de timp, specifice tehnicii date, pentru a atinge rezultatele scontate.

Variațiuni – variante posibile de utilizare a tehnicii în funcție de condiții (timp, resurse, nivel de pregătire etc.). Vă veți familiariza cu variate modalități de îmbinare a tehnicilor, care asigură diversitatea instruirii, orientînd-o spre personalitate și necesitățile ei, și oferă noi perspective creative pentru profesor și elevi/studenți.

* Strategiile DGC descrise în ghid sînt aplicabile și pentru învățămîntul preuniversitar.

Cadrul pentru dezvoltarea gândirii critice – model de gândire și învățare

Elevii trebuie să-și spună unii altora și să spună lumii ceea ce știu – pentru a afla ce știu. Spunînd, vor învăța. Spunînd, vor interpreta lumea așa cum o văd ei.

Judith Renyi

Pedagogii au dezbătut multă vreme problema însușirii de informații, diferită de dobîndirea

Cunoștințele au valoare cînd sînt utile și înțelese conceptual.

cunoștințelor practice și conceptuale. Adepții tezei conform căreia informațiile sînt cele mai importante cred că, odată învățate în mod adecvat, acestea îi pregătesc optim pe elevi pentru viața socială. Cei ce consideră experiența practică și conceptele drept esențiale, își argumentează poziția prin faptul că informația în sine nu este suficientă. Mai degrabă, afirmă ei, cunoștințele au valoare numai cînd sînt utile și nu pot fi utile decît dacă sînt înțelese în termeni conceptuali, fiind aplicate creativ și critic.

Nimeni nu contestă faptul că informațiile sînt importante. Pentru a face față exigențelor cotidiene trebuie să știm foarte multe lucruri. Însă, pe măsură ce societățile se schimbă tot mai rapid, ideea că există un volum de cunoștințe care îi vor pregăti pe elevi pentru viitor se bucură de tot mai puțină susținere. Dificultatea în descrierea unei asemenea “colecții de înțelepciune” devine vizibilă atunci cînd realizăm că 100% din ceea ce știm astăzi constituie doar 10-15% din ceea ce se va cunoaște peste 15 ani. Mai mult, această bază de cunoștințe în extensiune va deveni tot mai accesibilă publicului larg. Prin intermediul mijloacelor de comunicare electronice, școlile devin centre cu acces la informația de ultimă oră de pe întregul glob pămîntesc.

Pentru a se încadra cu succes într-o lume în schimbare, elevii/studentii vor avea nevoie de abilitatea de a selecta informațiile

Viitorul este al celor care examinează critic informația și își construiesc propriile realități.

și a înțelege relația dintre ele, de a decide ce este/nu este important, de a plasa în diverse contexte idei și cunoștințe noi, de a descoperi esența lucrurilor înfîlnite

pentru prima oară, de a respinge datele irelevante/false, de a da sens critic, creativ și productiv acelei părți din universul informațional cu care se vor confrunta.

Pentru a manevra bine informațiile, elevii/studentii trebuie să știe să aplice operații de gândire, să învețe în mod critic, să trieze eficient datele, să le ofere sensuri care, la rîndul lor, vor fi materializate în anumite comportamente. Impactul nu se produce automat (Collins și Mangieri, 1992). Elevii/studentii vor fi obișnuiți să identifice, să proceseze, să însușească și să utilizeze informații și idei, de asemenea li se va forma abilitatea de analiză și reflecție critică. Pentru ca acest lucru să se producă în clasă, profesorii trebuie să le ofere un cadru de gândire și învățare *sistematic* și *transparent*: *sistematic* – pentru ca să înțeleagă și să aplice cu consecvență procedeul; *transparent* – pentru ca elevii/studentii să conștientizeze, să urmărească și să-și monitorizeze propriile procese de gândire pe parcursul studiului independent.

Cadrul-model de gândire și învățare

Pentru a-i ghida pe elevi/studenti spre înțelegere, profesorii le oferă un cadru de gândire și învățare, care poate fi descris doar prin părțile sale componente, fiind perceput ca o strategie integră și bine structurată. Cadrul este construit pornind de la următoarea premisă: *ceea ce știm determină ceea ce putem învăța*.

Cadrul prezentat în ghid a fost dezvoltat în baza unei lecții-model de însușire a unui conținut științific, utilizabil la orice situație de învățare.

Etapele cadrului

1. **Evocarea** – E (discuția premergătoare)

1. *Care este subiectul?* (identificați-l)
2. *Ce știți despre el?* (scrieți pe tablă)
3. *Ce vreți și/sau trebuie să aflați despre el?* (scrieți pe tablă)
4. *De ce trebuie să cunoașteți aceste aspecte?*

2. **Realizarea sensului** – R

Este efectuată de elev pe măsură ce caută informații care să-i confirme anticipările.

3. **Reflecția** – R (discuția ulterioară)

1. *Ce ați aflat?* (răspunsuri cât mai ample)
2. Puneți întrebări pentru a extrage informații relevante ce nu au fost menționate la etapa *evocare*.

3. Ca reacție la răspunsurile lor, întrebați: *Cum argumentați această opinie?*

Reluați ciclul. Cu alte cuvinte:

Evocarea (pentru următorul segment de conținut)

Ce altceva credeți că veți afla? sau:

Ce n-ați aflat încă din ceea ce ați vrea să cunoașteți?

De ce este important acest lucru? sau:

De ce credeți astfel?

(Aprofundați discuția și completați informațiile scrise pe tablă).

Argumente pentru etapa evocare

La această primă etapă sînt realizate mai multe activități cognitive importante. Elevul/

Evocați, provocați interesul, stimulați elevii să se gîndească la ceea ce știu.

studentul este antrenat activ în încercarea de a-și aminti ce știe despre un anumit subiect. Aceasta îl obligă să-și examineze cunoștințele și să înceapă să reflecteze asupra subiectului pe care îl va cerceta în detaliu. Semnificația implicării inițiale va deveni mai clară o dată cu descrierea celorlalte două etape. Totuși, important este faptul că, prin această activitate inițială, elevul/studentul stabilește un punct de plecare bazat pe cunoștințele proprii, la care pot fi adăugate altele noi. Informațiile prezentate în afara contextului sau cele pe care elevii/studentii nu le pot corela cu cele cunoscute se uită foarte repede.

Procesul de învățare presupune conectarea noului la ceea ce este deja cunoscut. Elevii/studentii își edifică înțelegerea lucrurilor noi pe fundamentul oferit de cunoștințele și convingerile anterioare. Astfel, ajutîndu-i să depisteze confuziile/erorile și să-și reconstruiască achizițiile anterioare, se poate clădi o bază solidă pentru înțelegerea pe termen lung a noilor informații.

Al doilea scop al etapei *evocare* constă în stimularea elevului/studentului. Învățarea este

Învățarea este un proces activ și asiduu.

un proces activ, și nu unul pasiv. Deseori însă se întîmplă că elevii/studentii ascultă profesorul care gîndește în locul lor, luînd notițe sau visînd cu ochii deschiși.

Pentru a asigura înțelegerea critică, de durată, elevii/studentii trebuie implicați activ în procesul de învățare: ei urmează să-și conștientizeze propria gîndire, să

folosească limbajul propriu, să-și exprime cunoștințele în scris și/sau oral. În felul acesta, este determinată “schema” de gândire a fiecăruia privind un anumit subiect sau idee. Construind însă această schemă în mod conștient, elevul/studentul poate intercala informații noi, deoarece contextul necesar pentru înțelegere este evident.

Durabilitatea înțelegerii depinde de procesul de corelare a informațiilor noi cu schemele existente. De aceea, al treilea scop al etapei *evocare* vizează interesul pentru explorarea subiectului și obiectivul investigației – aspecte importante în menținerea implicării active a elevului/studentului. Atunci când există un scop, studiul devine mult mai eficient. Se remarcă însă două tipuri de scopuri: impus de profesor și stabilit de elev/student. Fără un interes susținut, motivația pentru reconstruirea schemelor sau pentru introducerea de noi informații este mult diminuată. Înainte de citirea unor texte, interesul poate fi incitat prin *brainstorming*, care scoate la iveală o serie de informații, iar *discuția în grup* permite completarea datelor din listele individuale (unele dintre ele pot fi contradictorii – aspect important, deoarece diferențele/divergențele dau naștere unor întrebări, iar întrebările pot deveni un puternic factor motivațional pentru lectură și înțelegere).

Ceea ce știm determină ceea ce putem învăța.

Un cercetător american afirmă că definiția înțelegerii este, de fapt, “a găsi răspunsuri la propriile tale întrebări” (Pearson, 1991).

Argumente pentru etapa realizare a sensului

În cadrul celei de a doua etape a cadrului pentru gândire și învățare – *realizarea sensului* – elevul/studentul vine în contact cu noile informații/idei sub diverse forme: lectura unui text, vizionarea unui film, ascultarea unui discurs sau efectuarea unui experiment. La faza respectivă profesorul are influență minimă asupra educabilului, întrucât acesta trebuie să-și mențină în mod independent implicarea activă în procesul de învățare.

Există multiple strategii de predare, care îi pot ajuta pe elevi/studenți să se angajeze deplin în procesul de instruire. În acest sens, este recomandabilă metoda *SINELG* (Sistemul Interactiv de Notare pentru Eficientizarea Lecturii și Gândirii)

(Vaughan și Estes, 1986), care este un instrument util, pentru că le permite să urmărească în mod activ înțelegerea a ceea ce citesc.

Numărul de semne pe care le vor utiliza elevii în clasă va depinde de vârsta lor. Pentru cei din clasele primare se recomandă cel mult două semne. Vă sugerăm folosirea semnului “V”, “Știi”, și “?” sau “-” pentru “Nu știu”. Semnele variază și în funcție de scopul lecturii, de experiența pe care o au elevii în aplicarea sistemului de adnotare.

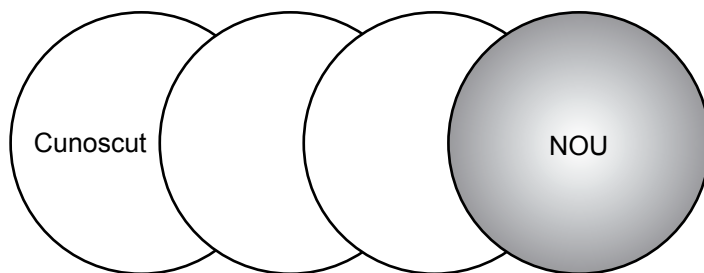
Sarcina principală a celei de a doua etape, *realizarea sensului*, constă, în primul rând, în a menține

Realizarea sensului cere implicarea susținută, automonitorizarea înțelegerii.

implicarea și interesul, stabilite la etapa *evocare*, a susține eforturile elevilor/studentilor în monitorizarea propriei înțelegeri. În timpul lecturii, cititorii buni vor reveni asupra pasajelor pe care nu le înțeleg. Educabilii care ascultă o prelegere pun întrebări sau notează ceea ce nu le este clar, solicitând ulterior lămuriri. Elevii/studentii care învață în mod pasiv trec, pur și simplu, peste aceste goluri în înțelegere, fără a sesiza confuziile sau omisiunile.

În plus, când elevii/studentii își monitorizează propria înțelegere, ei se implică, introducând noua informație în schemele deja existente și corelând-o în mod deliberat cu cea cunoscută. Așa cum se arată în figura 1, ei construiesc punți între cunoscut și nou pentru a ajunge la o nouă înțelegere.

Figura 1.

La această etapă se încurajează, în special, stabilirea de scopuri, analiza critică și comparată, sinteza.

Argumente pentru etapa *reflecție*

Etapa *reflecției* este cea de a treia fază a cadrului. Adesea uitată în predare, aceasta este însă la fel de importantă ca și celelalte. La etapa dată elevii își consolidează cunoștințele noi, își restructurează activ schema, pentru a include în ea alte concepte. Învățarea înseamnă schimbare, înseamnă a deveni altfel. Chiar dacă diferența se manifestă sub forma unui alt mod de a înțelege, a unui nou spectru de comportamente sau a unei convingeri noi, învățarea este determinată de o schimbare autentică și durabilă, ce se produce doar în cazul unei implicări active în modificarea tiparelor vechi.

Învățarea se reflectă în schimbarea de durată.

Dacă înveți pentru a-ți aminti, vei uita. Dacă înțelegi ceea ce înveți, îți vei aminti.

Elevii însușesc ideile când le pot expune cu propriile lor cuvinte.

Această etapă urmărește câteva momente esențiale. În primul rând, elevii trebuie să-și exprime prin propriile cuvinte ideile și informațiile atestate/asimilate – operație necesară pentru construirea unor scheme noi. Înțelegerea este temeinică dacă informațiile sînt plasate într-un cadru contextual care are sens (Pearson și Fielding, 1991). Învățarea durabilă și înțelegerea aprofundată sînt absolut personale. Ne amintim mai bine ceea ce formulăm cu propriile noastre cuvinte, creînd un context personal semantizat.

Al doilea scop al etapei presupune generarea unui schimb sănătos de idei între elevi/studenti, pentru a le dezvolta vocabularul, capacitatea de exprimare și a le prezenta diverse scheme, pe care să le analizeze în timp ce le construiesc pe ale lor. În cadrul unor discuții, elevii/studentii se confruntă cu o varietate de modele de gândire. Este un moment al schimbării și reconceptualizării în procesul de învățare. Multiplele moduri de integrare a informațiilor noi au ca efect construirea unor scheme flexibile, ce pot fi aplicate în practică mai bine.

Gîndirea critică și flexibilă este favorizată de o atmosferă în care este încurajată diversitatea de opinii.

Reacția elevilor/studentilor

Cadrul le oferă profesorilor un context pentru a prezenta experiențele de învățare și a-i susține pe elevi/studenti în procesul de instruire. Acesta permite:

1. să activeze gândirea elevilor/studentilor;
2. să stabilească scopuri pentru învățare;
3. să ofere material bogat de discuție;
4. să-i motiveze pe elevi/studenti pentru învățare;
5. să-i implice activ pe elevi/studenti în procesul de învățare;
6. să stimuleze schimbarea;
7. să stimuleze reflecția;
8. să abordeze împreună cu elevii/studentii diverse păreri;
9. să-i ajute pe elevi/studenti să-și formuleze propriile întrebări;
10. să încurajeze exprimarea liberă;
11. să se asigure că elevii/studentii prelucrează informația;
12. să faciliteze gândirea critică.

Îndrumând instruirea, profesorii reprezintă mai mult decât surse de informație ce trebuie memorată.

Atunci când clasa devine o comunitate de învățare, ia amploare diversitatea de opinii.

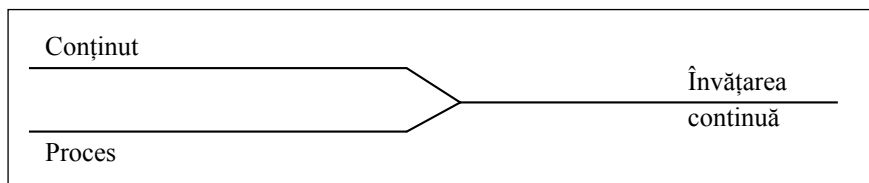
Ei devin facilitatori, parteneri ai învățării autentice de cunoștințe contextualizate (Meredith și Steele, 1995), pe care elevii/studentii le pot aplica ulterior în practică. Pentru a putea produce schimbări personale dictate de achiziționarea unor cunoștințe durabile, educabilii trebuie să se implice cu suficientă energie în procesul de învățare. Profesorii care folosesc un cadru pentru predare și învățare bazat pe angajarea activă a elevilor/studentilor beneficiază de cunoștințele, capacitatea de sinteză și creativitatea acestora. Elevii devin profesori, iar clasa – o comunitate de învățare. Cei care parcurg acest cadru de învățare însușesc un cod comportamental ce îi conduce la integrarea cu succes a informațiilor noi în sistemul cunoștințelor anterioare.

Să nu uităm că acest cadru este atît un proces de predare, cît și un proces de învățare. Prin urmare,

Predarea trebuie să fie transparentă.

elevii/studentii trebuie instruiți pe două niveluri: studierea conținutului, adică a materiei cursului, și asimilarea procesului de învățare. Cea mai eficientă predare este cea transparentă, cînd elevii/studentii pot vedea cum se desfășoară respectivul proces. În felul acesta, ei pot învăța să-și dirijeze gândirea.

Figura 2. Învățarea pe două niveluri

Gîndirea critică și cadrul ERR

Care este interdependența dintre cadrul de predare-învățare și gîndirea critică? După cum

Gîndirea critică solicită timp, atenție și intenție.

am arătat mai sus, gîndirea critică presupune abilitatea de a înțelege și de a reflecta asupra celor ce știm, nu înainte însă de a conștientiza propriile achiziții și capacități. Adesea, elevii/studentii nu reușesc să-și reactualizeze cunoștințele anterioare, motiv pentru care le vine greu să mediteze asupra informațiilor noi și să le pătrundă sensul, rămînînd cu idei confuze sau chiar contradictorii, care le inhibă învățarea. Pentru a gîndi critic, este esențial ca elevii/studentii să ajungă să conștientizeze ceea ce știu.

La reflecție și analiză critică se va ține cont de modalitățile prin care noile cunoștințe pot fi suprapuse celor anterioare. Gîndirea critică este un proces activ, care solicită timp, atenție și intenție. De regulă, acesta nu se produce în mod spontan, de aceea elevii/studentii au nevoie de timp pentru a-și reactualiza cunoștințele și a-și reconstrui schemele. Predarea care are drept scop dezvoltarea gîndirii implică atît procese cognitive (elevii/studentii trebuie să cugete asupra conținutului, adică asupra ideilor și sensurilor, informațiilor și cunoștințelor în general), cît și metacognitive (elevii/studentii trebuie să-și urmărească procesul de gîndire). Cei care gîndesc critic se întrebă:

- *Ce cred despre acest lucru?*
- *Care este corelația dintre informația dată și cunoștințele mele anterioare?*
- *Cum va influența această informație acțiunile mele ulterioare?*
- *Care este impactul acestor idei asupra convingerilor mele?*

Cei care gîndesc critic operează sistematic și reflexiv cu cunoștințele pe care le posedă și, pe măsură ce cresc și învață, se redefinesc pe ei înșiși și felul în care percep lumea.

Atunci cînd elevii/studentii sînt conștienți de propriile lor procese metacognitive și le stăpînesc, ajung să înțeleagă mai bine noile idei, sisteme, modalități de a relaționa informațiile și conceptele. Schemele lor devin mai flexibile și mai rezistente datorită conștientizării sporite a propriului sistem de convingeri. Elevii/studentii încep să reflecteze mai adînc asupra informației noi, pentru că dețin controlul asupra propriei gîndiri. În felul acesta, ei pot asimila mai bine informațiile, deoarece au mai multă încredere în capacitatea lor de a integra cunoștințele. Beneficiile sînt multiple. Elevii/studentii care stăpînesc procesul metacognitiv și gîndesc critic sînt mai puțin expuși presiunilor generate de capricii de moment. În același timp, ei sînt mai receptivi la ideile și influențele noi, care pot fi încorporate productiv în schemele lor de gîndire. În sfîrșit, cei ce gîndesc critic pot combina cu mai multă ușurință idei și informații, întrucît pornesc de la o bază de cunoștințe familiară și evidentă. Fiind siguri de propriile achiziții, ei sînt pregătiți să folosească în mod creativ această bază, pentru a rezolva probleme, a formula opinii și a genera noi idei.

Strategii de dezvoltare a gândirii critice

Agenda cu notițe paralele/Jurnalul dublu

Scopul utilizării

Completarea unei *agende cu notițe paralele* este o tehnică de scriere inspirată din lectura unui text artistic, științific sau publicistic. Dacă se aplică la etapa *evocării*, textul se va alege în corespundere cu subiectul care va fi abordat ulterior.

Tehnica este recomandabilă și pentru *realizarea sensului*, când se cere lectura atentă a textelor de proporții. Ea poate substitui conspectarea tradițională.

Similară cu tehnica de comentariu oral al unui text – *reacția cititorului* – *agenda* este chemată să racordeze textul la viața și trăirile proprii ale cititorului, făcându-l să-și analizeze în scris starea postlectorală, adică se produce *realizarea sensului*.

Profesorul utilizează o asemenea tehnică de lucru atunci când își dorește personalizarea lecturii, vizînd *aplicarea, sinteza, evaluarea* – dincolo de *înțelegere și analiză*.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

25-45 de minute:

10-15 minute pentru lectura textului, selectarea citatului și elaborarea comentariului.

15-30 de minute pentru lectura textelor elaborate.

Resurse

Text pentru lectură (artistic, științific sau publicistic).

Foi și instrumente de scris.

Algoritmul utilizării

- a) Studenții pregătesc o foaie de caiet, divizată în două printr-o linie verticală, în raport de 1:2.

Citatul	Comentariul

- b) Profesorul oferă un text pentru lectură și formulează sarcina: să citească textul, să selecteze un pasaj pe care să-l rescrie în coloana întâi și să-l comenteze în coloana a doua.
- c) Se precizează că pasajul trebuie să aibă o semnificație aparte pentru cititor sau să conțină o imagine care l-a mișcat. Acest pasaj va fi un enunț, un vers sau doar o îmbinare ieșită din comun.
- d) Se stabilește o limită de timp pentru scrierea comentariului.
- e) Studenții lucrează individual și în liniște, se creează atmosfera atelierului de scriere.
- f) Este indicat și profesorul să scrie în acest timp, completînd o agendă cu notițe paralele.
- g) Preferințele și comentariile urmează să fie strict personale, fără discuții prealabile.
- h) La expirarea timpului rezervat, profesorul se documentează asupra alegerii pe care au făcut-o studenții și solicită comentariile în ordinea apariției în text a citatelor extrase. Dacă mai multe persoane au preferat același pasaj, profesorul va discuta cu studenții asupra momentului de alegere sau le va oferi tuturor doritorilor posibilitatea să citească notele din agendă.
- i) La sfîrșit sau într-un moment pe care îl va considera oportun, profesorul își va citi comentariul.

Condiții

- Textul nu trebuie să fie unul cunoscut, analizat și discutat în prealabil.
- În cazul textelor științifice, se va lua un articol de dimensiuni rezonabile, pe care studenții nu l-au citit, iar pentru textele publicistice cea mai bună sursă de selecție ar fi ziarul de dimineață.
- Volumul textului oferit pentru lectură în auditoriu nu trebuie să depășească două pagini.
- Lectura textului și completarea agendei trebuie să fie individuale.
- Lectura notițelor începe doar atunci cînd toți au terminat de completat agenda.

Variațiuni

- Pentru a facilita elaborarea comentariilor, mai ales la prima aplicare a tehnicii, profesorul poate formula înaintea lecturii cîteva întrebări generale privind esența textului:

- ☞ La ce v-ați gîndit în timpul lecturii?
- ☞ Ce momente veți reține?
- ☞ La ce întrebări n-ați găsit răspuns în text?
- ☞ Ce este mai important ca mesaj în acest text?

Întrebările ar putea viza și valoarea estetică a textului sau măiestria autorului:

- ☞ Cum și-a expus ideile autorul?
 - ☞ Ce s-ar putea schimba în acest text?
 - ☞ Ce ați vrea să fie spus altfel?
- Cînd tehnica este deja asimilată, studenților li se va propune sarcina de a lectura un text necunoscut și de a completa agenda în prealabil (ca temă de acasă), în auditoriu desfășurîndu-se doar lectura fragmentului selectat și a comentariului.
 - O variantă de aplicare a lecturii, de selectare și comentare a citatului este tehnica *păstrează ultimul cuvînt pentru mine!*

Agenda în trei părți/Jurnalul triplu

Scopul utilizării

Includerea tehnicii în demersul didactic apare ca strategie de lungă durată, care vizează un curs întreg. Proiectarea acestor activități se va edifica pe o listă de texte care trebuie citite foarte atent. Profesorul va oferi lista la începutul cursului. Tehnica apare drept una complementară *agendei cu notițe paralele*, deoarece se bazează pe completarea permanentă a acesteia. Scopul aplicării constă în corespondența studentului (care citește și cugetă asupra celor citite) cu profesorul. Profesorul monitorizează astfel lecturile studenților, dă sfaturi și oferă sugestii individuale, iar studenții primesc un feedback scris pentru ceea ce realizează.

Materialul din secțiunile completate de student va servi ulterior ca sursă de inspirație pentru diverse lucrări – eseuri, meditații, raționamente, teze, iar cel completat de profesor îi va ghida pașii la lectură și scriere.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Dintre aceștia, 5-6 studenți, selectiv, pentru verificare.

Timp

Nu necesită timp alocat special la ore, ci reclamă, din partea studentului, timp pentru lectură și completarea jurnalului, iar din partea profesorului – pentru citirea agendelor și completarea rubricii care îi este destinată.

Resurse

Caietele sau foile studenților, cu rubricile 1 și 2 completate.

Algoritmul utilizării

- a) Tehnica este complementară *agendei cu notițe paralele*, de care se deosebește prin rubrica a doua, completată pe parcurs cu ideile și gândurile studentului, și rubrica a treia, rezervată corespondenței cu profesorul.

Titlul textului sau citatul și comentariul studentului	Gânduri și idei postlectorale Gânduri rezultate din discuții	Întrebările studentului către profesor Comentariul și sugestiile profesorului

- b) În procesul lecturii și al discuțiilor, studentul completează secțiunile 1 și 2 ale *agendei*, care, pentru *agenda în trei părți*, sînt cele din tabel.
- c) Studentul își notează gândurile și asociațiile de idei referitoare la subiectul lecturii. El trebuie să aibă convingerea că orice informație sau gând este relevant pentru înțelegerea și aprecierea subiectului. Din cînd în cînd, profesorul discută individual cu studenții, verificînd dacă aceștia țin corect jurnalul și urmărind obiectivul de a le dezvolta intuiția.
- d) Partea a treia a *agendei* este rezervată corespondenței cu profesorul. Studenții elaborează texte în care îi adresează profesorului întrebări sau dau un feedback activităților și muncii pe care o depun. Obiectivul este dezvoltarea abilității de a-și analiza experiența de învățare:
- Care îi erau gândurile la început?
 - Ce scopuri și-a propus?
 - Cum a avansat în învățare?
 - Ce obstacole întîmpină?
 - Ce l-ar ajuta?
- e) La fiecare activitate, profesorul ia cîteva *agende* pentru a se informa asupra stării de lucruri sau, o dată pe lună, le adună pe toate, le citește și răspunde în scris în rubrica destinată corespondenței.

Condiții

- Nimeni nu se poate eschiva de la completarea *agendei*!
- Completarea *agendei* trebuie să se efectueze sistematic și individual, devenind o formă de evaluare, de atestare a studenților.

Variațiuni

- Completarea unor agende similare ar putea fi aplicată la elaborarea tezelor de curs sau de licență.
- *Agenda în trei părți* se poate centra pe lecturile individuale ale studentului, fără o listă de lucrări recomandate sau obligatorii.
- Se poate stabili o limită cantitativă pentru agenda dată (de exemplu, un număr de pagini completate de student).

Analiza trăsăturilor semantice

Scopul utilizării

Tehnica vizează asimilarea conștientă a termenilor, fenomenelor, evenimentelor dintr-un domeniu sau a unităților de vocabular dintr-un câmp lingvistic. Ea poate fi aplicată la toate etapele cadrului, pe care se centrează demersul didactic: *evocare, realizare a sensului, reflecție*. Obiectivul activității constă în compararea trăsăturilor cunoscute cu informațiile noi și monitorizarea propriei învățări.

Nr. de studenți

6-12, în cazul grupelor mai mari se va recurge la organizarea lucrului în echipe.

Timp

20-30 de minute.

Resurse

Tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Alternativ – foi multiplicare conținând tabelul necompletat.

Texte relevante pentru subiectul dat.

Algoritmul utilizării

- a) Se actualizează sau se distribuie o listă de termeni/cuvinte/îmbinări care vor fi supuse analizei.
- b) Se construiește un tabel în conformitate cu următoarele cerințe: fiecare unitate de vocabular dispune de o linie orizontală, iar numărul liniilor verticale este dictat de numărul trăsăturilor semantice detectate. Trăsătura semantică trebuie să aibă mai multe rubrici, în funcție de caracteristicile relevante pentru delimitarea noțiunilor.

Cuvîntul	Trăsătura semantică 1			Trăsătura semantică 2			Trăsătura semantică 3		
	A* 1	A 2	A 3	A 1	A 2	A 3	A 1	A 2	A 3
Termenul 1									
Termenul 2									
Termenul 3 ...									

* *A* – *aspectul*.

- c) La etapa *evocării*, studenții își actualizează cunoștințele, fac presupuneri și marchează în fiecare rubrică prin semnele “+”, “-” sau “?” ce știu sau cred că știu.
- d) La etapa *realizării sensului*, studenții citesc un material sau ascultă o prelegere care îi va ajuta să-și clarifice niște incertitudini.
- e) La etapa *reflecției*, studenții revin asupra semnelor puse anterior, fac precizările și corectările necesare.

Condiții

- Nu rămîn rubrici necompletate!
- În cazul termenilor, nu se vor pune în circulație (în rînduri aparte) sinonimele.
- Activitatea se încheie prin delimitarea clară a noțiunilor.

Variațiuni

- O parte a activității, și anume completarea tabelului, se poate proiecta ca temă individuală extraauditivă, la încheierea unui capitol sau curs.
- Întreg inventarul de termeni pentru analiză se poate repartiza perechilor sau echipelor, fiecareia revenindu-i o linie din tabel.
- Studenții pot alege singuri termenii pentru analiză.

Argument în patru pași

Scopul utilizării

Formarea abilităților de exprimare a opiniei, poziției într-o anumită problemă. În rezultat, obținem o apreciere profund argumentată. În cazul problemelor controversate, tehnica permite o analiză a diferitelor păreri/opinii pentru a stabili în ce măsură sînt convingătoare. Se poate aplica la etapele *realizarea sensului* și *reflecție*.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

5-15 minute pentru pregătirea unui argument, dar perfecționarea lui ar putea necesita un timp mai îndelungat.

Resurse

Texte și alte materiale care conțin informații despre problema discutată, materiale pentru scris.

Algoritmul utilizării

- a) Studenților li se propune structura argumentului: teza (afirmația), explicația (premisele), dovada (evidența-suport), concluzia.
- b) După ce fac cunoștință cu informația, li se solicită să formuleze teze (afirmații) în acest context. Tezele trebuie să fie cât mai scurte (o simplă propoziție afirmativă).
- c) Urmează explicația – două-trei propoziții, menite să dezvăluie esența afirmației, să explice unele noțiuni, principiile care stau la bază.
- d) Se prezintă dovada. Din materialul studiat se selectează fapte, trimiteri la opinia specialiștilor, se construiesc lanțuri logice cu scopul de a ilustra teza lansată. Pentru susținerea unei teze pot fi utilizate câteva dovezi.
- e) Se face concluzia. Într-o frază scurtă și clară se accentuează veridicitatea tezei inițiale.

Condiții

- Respectarea neapărată a structurii propuse: teza (afirmația), explicația (premise), dovada (evidența-suport), concluzia.
- Stimularea căutării mai multor dovezi (nu mai puțin de două-trei) pentru susținerea unei teze.

Variațiuni

- Această tehnică poate fi aplicată separat sau împreună cu alte tehnici (*eseu, dezbateri*), când apare necesitatea de a formula o poziție față de o întrebare. În dezbateri se propune utilizarea a două-trei argumente întru susținerea poziției. În rezultat, studenții își sistematizează cunoștințele, iar judecățile lor sînt construite logic. Argumentele pot fi alcătuite atît individual, cît și în grupuri.

Argumente pe cartele

Scopul utilizării

Tehnica se aplică la discutarea unui subiect controversat, atunci când asupra acestuia se poate formula o întrebare binară, profesorul dispunând de un material scris care sprijină ambele poziții (sau de două materiale diferite, contradictorii). Prin această modalitate, se va forma deprinderea de a găsi argumente valide în diferite surse și de a cerceta o eventuală soluție din puncte de vedere diametral opuse. Activitățile edificate pe tehnica dată vor fi premergătoare luării de decizii.

Obiectivul urmărit presupune și dezvoltarea abilității de discernere și de structurare a argumentelor.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

20-30 de minute.

Resurse

Texte multiplicat/materiale relevante pentru problema discutată.

Fișe sau foi detașabile, instrumente de scris.

Algoritmul utilizării

- a) După o activitate de *evocare* adecvată problemei ce urmează a fi discutată, se prezintă în linii generale subiectul și se formulează o întrebare binară.
- b) Studenții sînt distribuiți în două tabere adverse, egale cantitativ, fiecare indicîndu-i-se opțiunea pentru care va pleda.
- c) Grupurile create primesc suportul informațional, menit să sprijine activitatea de căutare a argumentelor.
- d) Pe cartele aparte, studenții vor formula individual cel puțin trei argumente în sprijinul poziției pe care o au.
- e) Grupul se întrunește și discută astfel: fiecare membru prezintă cel mai puternic, în opinia lui, argument de pe cartelele sale; după discuție, se aleg doar 4-5 argumente.
- f) Grupul elaborează declarația finală și alege persoana care o va prezenta.
- g) Se confruntă cele două poziții, care se exprimă prin declarația finală a fiecărui grup.
- h) După prezentarea declarației, fiecare student are dreptul să expună un argument forte sau să dezbată argumentele părții adverse, structurîndu-le.

- i) La expirarea timpului alocat pentru dezbateră propriu-zisă sau la epuizarea argumentelor relevante, profesorul schimbă activitatea și le propune studenților să scrie un text argumentativ.

Condiții

- Fiecare participant trebuie să scrie înainte de discuție și să accepte poziția care i-a revenit grupului.
- Pentru a evita dezordinea, profesorul are grijă să creeze un climat propice discuției și să asigure calmul.

Variațiuni

- Profesorul ar putea complica această activitate, propunându-le studenților să expună doar argumentele, partea adversă făcând – în numele celorlalți – declarația. Va urma dezbateră. După 10 minute, fiecare grup își reia poziția și are cuvântul pentru argumentul final.

Asocieri libere

Scopul utilizării

Tehnica vizează lansarea asocierilor individuale în legătură cu o idee, un termen, un nume, o dată, un fenomen. Este eficientă pentru *evocare* și servește ca suport pentru examinarea unor probleme ale științei. *Asocierile libere*, destul de previzibile în mediul studentesc cunoscut, permit totuși manifestări de individualitate și deschid noi perspective de analiză a conexiunilor dintre realități.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

3-5 minute.

Resurse

Fișe.

Tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Algoritmul utilizării

- a) Dacă profesorul va considera necesar, va explica esența asocierii ca operație intelectuală.
- b) Studenții primesc fișe, notînd pe ele, la cererea profesorului, primele asocieri pe care le fac cu un termen dat (cuvinte sau îmbinări de cuvinte).

- c) Numărul cuvintelor cerute poate oscila între unu și cinci, în funcție de numărul studenților și de obiectivul urmărit. Un singur cuvânt solicitat limitează aria asocierilor; un număr prea mare de studenți și de cuvinte va reclama mult timp pentru examinarea asocierilor.
- d) Profesorul adună fișele și, ajutat de studenți, înscrie toate cuvintele și îmbinările oferite.
- e) Se analizează asocierile. Profesorul solicită comentarii și descifrări ale asocierilor catalogate.

Condiții

- Se scriu asocieri.
- Se lucrează repede, fără pauze de meditații.
- Nu se respinge nici o asociere!

Variațiuni

- Dacă grupul este mare, se pot face asocieri cu diferiți termeni.
- Se pot construi lanțuri asociative, relevându-se legătura dintre șiruri de cuvinte, sensuri, definiții etc.
- Poate fi îmbinată cu tehnica *gîndește-perechi-prezintă*, ca procedură de colectare a asocierilor.

Brainstorming

(Asalt de idei/Evaluare amînată/Marele DA)

Cuvîntul (*brain – creier și storm – furtună*) în traducere fidelă din engleză înseamnă *furtună în creier*.

Este o metodă colectivă de căutare a ideilor și soluțiilor, dar nu a cunoștințelor, într-un mod cît mai rapid și cît mai puțin critic posibil. *Brainstorming*-ul se poate aplica la orice subiect care se pretează discuției și admite mai mult decît o soluție. Se aplică la etapa *evocării*.

Scopul utilizării

Lansarea nestînjănită a ideilor, acumularea lor, separarea intenționată a *actului imaginației* de etapa *gîndirii critice*.

Brainstorming-ul se utilizează ca prim pas pentru cercetarea unei probleme, pentru acumularea ideilor într-o discuție.

Nr. de studenți

5-16. Dacă sînt mai mult de 16, se recomandă împărțirea lor în echipe și lansarea separată a ideilor, apoi confruntarea celor propuse.

Timp

30-50 de minute:

În funcție de problemă și de profunzimea examinării ei, pentru lansarea ideilor trebuie acordate 10-20 de minute. Pe lângă acesta, se va rezerva timp (20-30 min.) pentru analiza, sistematizarea, ordonarea ideilor.

Resurse

Tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Algoritmul utilizării

- Ședința de *brainstorming* trebuie să aibă un **moderator** (conducător, instructor, animator, facilitator) și un **secretar** (pot fi și doi secretari, care vor înscrie pe rînd ideile lansate).
- Așezarea în sală se va face în cerc sau în jurul unor mese, astfel încît toți participanții să se perceapă vizual.

Etapa I

- Se enunță problema care va fi pusă în discuție și se purcede la analiza ei: descompunerea în atîtea părți, aspecte sau fațete, cîte vād pentru moment studenții.
- Moderatorul poate participa la această analiză.

Etapa II

- Se purcede la căutarea colectivă de idei, sugerîndu-se soluții pentru rezolvarea problemei.
- Secretarii notează toate intervențiile (nu neapărat *mot à mot*, dar evitînd reformulările principale și redactările), chiar și repetările, soluțiile care li se par inutile, absurde. Înregistrarea nu trebuie să omită nimic din ideile enunțate. Nimeni nu comentează!
- Intervențiile verbale se vor formula în enunțuri scurte, demonstrarea și detalierea se vor face ulterior.
- Moderatorul are grijă, dacă nimeni nu mai sugerează nimic, să scoată grupul din impas, prin unul din procedeele:
 - *plasează o idee proprie,*
 - *dă cuvîntul celor care au tăcut,*
 - *oferă cîteva minute de concentrare individuală etc.*
- Dacă se creează impresia că toate ideile s-au epuizat, se poate recurge la *brainstorming*-ul fragmentat: moderatorul schimbă subiectul de discuție,

face o pauză sau organizează un joc. După această pauză energizantă, *asaltul de idei* continuă.

Etapa III

- a) Moderatorul dirijează categorisirea, clasificarea, ordonarea ideilor.
- b) Se recurge la trierea și calificarea ideilor: posibilități de aplicare, termen de realizare, compatibilitate etc.
- c) Ideile se pot rescrie în funcție de prioritatea soluționării lor sau, așa cum sînt scrise, li se poate atribui un indice corespunzător (literă, cifră) ori se vor bifa cu diferite culori.

Condiții

- Fiecare participant are dreptul la un număr nelimitat de idei și intervenții.
- La etapa II aprecierile critice sînt interzise.
Nimeni nu are voie să facă observații negative sau negativiste, să conteste, să pună la îndoială ideea lansată sau valabilitatea sugestiei.
- Imaginația trebuie lăsată în voia ei.
Pentru moment, orice idee trebuie acceptată, chiar dacă pare extravagantă. Este mai ușor să se revină ulterior la o idee deja lansată, pentru a o perfecționa, decît să se găsească o idee originală.
- Stabilim un interval de timp pentru lansarea ideilor.
La început, apar cele mai banale și neoriginale idei, cele mai uzuale răspunsuri la întrebările puse. Trebuie să perseverăm, căutînd și sugestii neobișnuite, proaspete.
- Se încurajează ideile derivate, combinațiile și asociațiile neobișnuite, cele care vin să completeze o idee anterioară.
- Nu se notează numele participanților care au lansat ideile.
- Intervențiile verbale care produc blocaje sînt sancționate de către facilitator.
Răspunsul sau ideea unuia poate sugera o idee/soluție ingenioasă altuia, de aceea trebuie stimulată inspirarea din ideile deja lansate. Se va solicita participanților să combine două-trei idei, pentru a obține una nouă.

Condițiile *brainstorming*-ului de grup pot fi formulate succint astfel:

- **Spuneți** tot ce vă trece prin minte!
- **Nu criticați** ideile celorlalți, **nu vă autocenzurați** ideile!
- **Dați frîu liber** imaginației!
- **Lansați** cît mai multe idei!
- **Preluati** ideile celorlalți și **perfecționați-le!**

Variațiuni

- Pentru *brainstorming*-ul în perechi, nu va fi nevoie de secretar și moderator.
- La fiecare etapă, se poate schimba moderatorul.

Brainsketching

(Brainstorming cu schițe)

Scopul utilizării

Se aplică la etapa *evocării* atunci când soluționarea problemei trebuie să se manifeste în realizarea unui desen, plan, a unei scheme, schițe etc.

Prin aplicarea *brainsketching*-ului sînt cumulate valențele muncii individuale cu cele ale efectului de grup, asigurîndu-se detalizarea, aprofundarea ideilor prin activarea inteligenței spațiale, nu doar a celei lingvistice.

Nr. de studenți

5-25 de studenți. Dacă sînt mai mult de 6 studenți, ei trebuie grupați cîte 5-6, ca să se lucreze mai ordonat și mai eficient, dar toți vor examina aceeași problemă.

Timp

30-45 de minute:

5-10 minute pentru analiza problemei și elaborarea schiței inițiale.

10-15 minute pentru dezvoltarea schițelor.

15-20 de minute pentru analiza schițelor și elaborarea variantei finale.

Resurse

Foi de hîrtie detașabile sau foi de poster și markere pentru elaborarea schițelor.

O foaie de poster și markere pentru varianta finală.

Algoritmul utilizării

- a) Se anunță problema și se analizează în plen, fără a se oferi soluții.
- b) Se împart studenții în grupuri de cîte 4-6 .
- c) Fiecare student desenează o schiță a modului în care vede el rezolvarea problemei. Se lucrează individual, în tăcere, 5-10 minute.
- d) La încheierea etapei de schițare, se deplasează foile spre vecinii din dreapta (cîteva runde). Fiecare modifică sau completează, la dorință.
- e) Schițele sînt colectate și examinate, pentru a obține o schiță finală comună.

- f) Dacă sînt mai multe grupuri, fiecare dintre ele va examina toate schițele și va elabora una comună, pe care o va prezenta celorlalți participanți.
- g) Se poate alege o schiță de bază, iar grupul dezvoltă soluția finală, luînd și elemente din alte schițe.

Condiții

- Nu se va aprecia calitatea desenelor, ci doar ideile lansate prin schiță.
- Se va utiliza un sistem general acceptat de semne convenționale și simboluri.

Variațiuni

- Tehnica se combină foarte bine cu *turul galeriei*, dacă schițele elaborate nu se vor discuta în grupuri și în plen, ci se vor afișa, iar studenții vor circula, examinîndu-le.

Brainwriting

(Brainstorming scris)

Scopul utilizării

Se utilizează la etapa *evocării*, în același scop ca și *brainstorming*-ul, dar are următoarele avantaje:

- Este mai profund decît lansarea orală a ideilor.
- Îi obligă pe toți să participe, chiar și pe cei timizi, oferindu-le șansa concentrării individuale și a examinării detaliate a problemei.
- Nu grăbește participanții.
- Oferă o gamă de idei inspirate, în lanț, asigurînd astfel cercetarea exhaustivă a problemei.

Nr. de studenți

5-25 de studenți, grupați cîte 5-6, ca să se lucreze mai ordonat și mai eficient, dar toți vor examina aceeași problemă.

Timp

20-40 de minute. Studenții scriu pînă se constată că nu mai au idei, după care se discută și se prezintă cele scrise.

Resurse

Foi de hîrtie detașabile; tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Participanții stau în jurul unei mese.

- b) Se enunță problema.
- c) Fiecare participant primește o foaie albă, iar pe masă mai este una în plus.
- d) Fiecare scrie pe foaia lui o idee care ar putea facilita rezolvarea problemei.
- e) Cel care a terminat de scris primul, pune foaia lui pe masă și o ia pe cea albă pe care notează altă idee.
- f) Cel care a terminat al doilea, pune și el foaia pe masă, ia foaia primului participant și desfășoară în continuare ideea deja lansată. Aplicarea poate continua pînă la epuizarea tuturor ideilor.

Etapa II

- a) Fiecare student își preia foaia, iar moderatorul o ia pe cea rămasă.
- b) Se examinează individual ideea lansată și sugestiile care au urmat.
- c) Se face sistematizarea și calificarea ideilor.
- d) Se face o prezentare în fața grupului.
- e) Ideile aprobate în urma discuției se scriu pe tablă sau pe poster.

Condiții

- Așezarea în sală se va face în cerc sau în jurul unor mese, pentru a facilita schimbul de foi.
- După ce a lansat ideea proprie și a lăsat-o să circule, studentul trebuie să dezvolte ideile străine, luînd de fiecare dată altă foaie.
- Studentul ar putea reveni și la propria lui idee, dacă ia la un moment dat foaia pe care a scris el însuși.

Variațiuni

- Se poate realiza fără circulația foilor, atunci însă fiecare student își dezvoltă ideea proprie și o examinează multilateral, după care o prezintă colegilor. În acest caz, se câștigă timp, dar se pierde din ideile posibile.
- Se poate recurge la transmiterea foilor din mîină în mîină, pe cerc, în cadrul unor echipe mai mici (6 persoane) sau în grup, dar se pot semnala efecte nedorite ale ritmului diferit de lucru al participanților: unii fiind stresați de acumularea foilor, alții plictisindu-se în așteptarea foilor de la colegi.

Cercetarea împărtășită

Scopul utilizării

Discuțiile de *cercetare împărtășită* sînt binevenite la etapa *reflecției*, cînd studenții cunosc bine textul. Aceste activități constituie veritabile deschideri

spre gândirea critică. Pentru *cercetarea împărtășită* trebuie ales un text artistic, publicistic sau științific, care să lase niște “capete libere”, oferindu-ne posibilitatea interpretărilor divergente. Obiectivul urmărit de profesor este exersarea abilităților de a purta o discuție.

Nr. de studenți

10-20 de persoane; dacă grupa este mai mare, se recurge la alte tehnici, bunăoară, *pînza discuției*.

Timp

30-45 de minute.

Resurse

Un set de întrebări elaborate anterior.

Algoritmul utilizării

- a) Proiectîndu-și activitatea, profesorul elaborează un set de întrebări euristice (5-10), pe care încă nu le-a discutat cu studenții.
- b) După ce s-a epuizat activitatea de *realizare a sensului* unui text, profesorul enunță o întrebare și o scrie pe tablă sau pe poster.
- c) Încetinind intenționat viteza cu care se vor da răspunsurile, insistă ca studenții să scrie propriul lor răspuns la întrebare.
- d) Asigurîndu-se că studenții au scris, profesorul oferă cuvîntul cîtorva dintre ei și încurajează discuția.
- e) Pentru a activa grupa, profesorul poate ghida discuția și prin alte întrebări decît cele elaborate și o poate aprofunda prin detalizarea problemelor discutate.
- f) Răspunsurile nu se apreciază, dar se monitorizează participarea studenților, solicitînd comentarii celor care se abțin, sugerîndu-li-se astfel că și opiniile lor sînt considerate importante.

Condiții

- Trebuie ales un text care provoacă întrebări autentice.
- Profesorul trebuie să evite expunerea propriei păreri și a concluziunilor predeterminate.
- Se urmărește ca discuția să se mențină în limitele textului.

Variațiuni

- După ce este asimilată tehnica, sarcina de elaborare a întrebărilor poate reveni unui grup de studenți.

Cinquain

Scopul utilizării

Cinquain este o tehnică de elaborare a textului propriu, inspirat dintr-un subiect luat în discuție. Este recomandabilă pentru etapa *reflecției*, când studentul își va exprima într-o formă netradițională opinia-generalizare, și rezidă în scrierea unei poezii de cinci rînduri. Operațiile mintale pe care le reclamă scrierea *cinquain*-ului includ:

- nominalizarea
- descrierea
- generalizarea.

Esențial este ca persoana ce scrie poezia de cinci versuri să respecte structura acestui text, dar și să-și cultive creativitatea.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

15-22 de minute:

5-7 minute pentru scriere;

10-15 minute pentru lectură și oferire de feedback.

Resurse

Instrumente de scris, hîrtie.

Algoritmul utilizării

- a) La finele unei discuții libere sau pe un text literar, profesorul va explica tehnica *cinquain* (se recomandă afișarea regulilor), ea constînd în scrierea unei poezii de cinci versuri, după cum urmează:
 - 1 substantiv cu statut de titlu;
 - 2 adjective determinative pentru acel substantiv;
 - 3 verbe, eventual predicate ale acelui substantiv-subiect;
 - 4 cuvinte semnificative, care încheagă imaginea generală;
 - 1 substantiv echivalent cu primul, la nivel lexical sau intratextual, prin mijlocirea celor patru cuvinte anterioare.
- b) Se alege diapazonul textului care va fi scris: se dă un titlu, un subiect, se reperează un domeniu etc.
- c) Studenților li se oferă timp pentru a produce un text în parametrii dați.
- d) Toți doritorii citesc textul produs.
- e) Studenții sînt lăsați să-și aprecieze reciproc lucrările.
- f) Se examinează situații de aplicare a tehnicii.

Variațiuni

- În variantă clasică, *cinquain*-ul se poate utiliza pentru definirea conceptelor, noțiunilor, termenilor etc., pentru exprimarea opiniei într-o discuție.
- Prin extindere, *cinquain*-ul poate servi drept material pentru elaborarea unui text mai amplu, astfel ca mai multe poezii de cinci versuri să se lege, consecutiv, prin versul 5–1.
- Poate fi îmbinată cu procedeul *gîndește–perechi–prezintă*.
- Studenților avansați în scrierea *cinquain*-ului li se propun și alte criterii de evaluare a produsului/versului.

Citate

Scopul utilizării

Poate fi folosită pentru a examina o personalitate, un eveniment la etapa *evocare*. Presupunerile studenților vor servi drept motivare pentru studierea ulterioară a unui text.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

7-10 minute.

Resurse

Citate.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul alege mai multe citate ce caracterizează o personalitate, un eveniment și le scrie pe foi separate.
- b) Organizează studierea în grupuri cooperante de 3-4 persoane.
- c) Dă fiecărui grup câte o foaie cu citatul, pe care se vor nota cît mai multe caracteristici privind personalitatea, evenimentul descris.
- d) După ce grupurile fac lista, un student va enunța citatul, iar altul lista calităților/caracteristicilor. Informația se notează la tablă. Studenții sînt preveniți că toate calitățile/caracteristicile enunțate se referă la o singură personalitate/eveniment.
- e) Utilizînd informația de la tablă, în grupuri cooperante, ei vor descrie personalitatea/evenimentul în 4-5 fraze.
- f) Se repartizează textul și studenți îl citesc, apoi revizuiesc cele scrise, completînd dacă e necesar. Profesorul îi roagă să selecteze din text și alte citate din care pot deduce informații noi. Scriu varianta finală.

Variațiuni

- În locul citatelor pot fi utilizate afirmații care ar permite înțelegerea textului studiat în continuare. Este o tehnică de *evocare*, dar poate fi aplicată și la *reflecție*.

Clustering

Scopul utilizării

Clustering-ul este o modalitate de organizare grafică a informației, ce provine dintr-un *brainstorming* nelinear, utilă pentru *evocare* și pentru *reflecție*. Prin acumularea și prezentarea grafică a informației, se oferă posibilitatea de a crea asociații noi, se stimulează procesul de gândire, studenții formându-și o viziune de ansamblu asupra unor cunoștințe și conexiuni ce există între realii și concepte.

Se aplică la etapa *evocare* și la etapa *reflecție*. La *evocare* – pentru stabilirea nivelului de cunoaștere și înțelegere, pentru actualizarea unor noțiuni, categorii, clasificări; la etapa *reflecție* – ca suport pentru prezentare sau scriere.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

10-15 minute.

Resurse

Tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Algoritmul utilizării

- a) Se formulează subiectul (relevant și actual pentru studenți) și se înscrie în mijlocul *clustering*-ului presupus.
- b) Se acumulează și se înscriu informațiile lansate de studenți, în variante cât mai laconice: cuvinte sau îmbinări de cuvinte.
- c) Pe măsură ce se înscriu cuvintele, se trasează linii între ideile care se leagă în vreun fel.
- d) Se înscriu toate formulele verbale, pînă la epuizarea ideilor sau pînă la expirarea timpului.
- e) Se examinează alte posibilități de marcarea a conexiunilor între idei, noțiuni, termeni.

Variațiuni

- După ce tehnica va fi asimilată, profesorul o va aplica drept una de colaborare, dînd posibilitate perechilor, grupurilor mici sau echipelor să structureze informația actualizată prin acumulare.

- La aplicarea tehnicii, se poate recurge la trasarea liniilor prin culori diferite, reliefind astfel diversitatea legăturilor.
- Poate fi realizată în două etape: fișarea ideilor (*brainstorming*) și plasarea fișelor în jurul cuvântului principal, stabilirea conexiunilor.

Colțuri

Scopul utilizării

Învățarea prin colaborare, concepută în această cheie, urmărește organizarea și desfășurarea unor dezbateri și discuții în contradictoriu. (A se vedea și: *pînza discuției, controversa constructivă, controversa academică*). Obiectivul urmărit este de a-i face pe studenți să ia o atitudine în legătură cu problema discutată și să o poată susține. La fel de importante apar și flexibilitatea, și atenția cu care studenții trebuie să se asculte. Se aplică la etapa *realizarea sensului*.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

40-50 de minute.

Resurse

Un text adecvat pentru discuție.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Profesorul alege un subiect discutabil, sugerat de un text artistic ori publicistic sau de ascultarea unei prelegeri. Alternativ, s-ar putea lua în discuție un subiect inspirat din viață/un caz.
- b) Printr-o tehnică de *evocare*, se face o scurtă prezentare a problemei, pentru a-i familiariza pe toți cu subiectul și divergențele.
- c) Se reperează pozițiile pe care le pot adopta participanții la discuție.
- d) Se prezintă argumentele adepților externi (mass-media) ai ambelor poziții.
- e) Studenților li se acordă timp pentru a-și exprima în scris opinia și a recurge la acele argumente, care li se par mai convingătoare.

Etapa II

- a) În funcție de poziția pe care o împărtășesc, studenții sînt rugați să treacă în colțuri opuse. Cine nu aderă la nici o părere, rămîne în mijloc, de-a lungul peretelui.

- b) Timp de 5 minute, participanții dintr-un grup își aduc la cunoștință ce au scris și aleg doi purtători de cuvânt, care să-i reprezinte în dezbateri.

Etapa III

- a) Începe dezbateri. Fiecare grup are cuvântul, ca să-și exprime succint punctul de vedere și argumentele.
- b) Dezbateri continuă în plen între diferiți membri ai grupului și profesorul încurajează discuțiile.
- c) Se revine asupra argumentelor, studenților solicitându-li-se explicații și comentarii.

Etapa IV

- a) După ce profesorul generalizează, studenții sînt încurajați să se deplaseze în conformitate cu părerea pe care o au acum.
- b) Mișcarea poate fi însoțită de argumentarea scrisă a modificării sau notarea ideilor pe cartele.
- c) Cînd discuția s-a încheiat și fiecare participant a ocupat locul respectiv, grupurile constituite sînt rugate să-și rezume punctul de vedere.
- d) După încheierea discuției, fiecare student își exprimă în scris poziția și argumentele.

Condiții:

- Stimularea multidirecționalității argumentelor.
- Asigurarea șanselor egale de prezentare a argumentelor (prin reglementarea timpului).

Comerțul cu o problemă

Scopul utilizării

Tehnica vizează atât învățarea, cît și evaluarea, fiind recomandabilă pentru realizarea *sensului* (înșușirea unor subiecte teoretice, studierea unei teme dintr-un ciclu, dezvoltarea abilității de a sesiza problema și de a o formula), și presupune implicarea tuturor studenților în cercetarea unui subiect și evaluarea reciprocă.

Nr. de studenți

12-24.

Timp

45-60 de minute:

15-30 de minute pentru prelegere sau lectură.

10 minute pentru lucrul în perechi.

10-15 minute pentru discuție în grupuri de 4.

10-15 minute pentru interogare reciprocă.

Resurse

Un text la subiectul ales.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul realizează o activitate de *evocare* adecvată.
- b) Profesorul ține o prelegere sau oferă un text care urmează a fi citit.
- c) Studenții formează, aleatoriu, perechi.
- d) Lucrând în perechi, identifică în textul prezentat/distribuit 4-5 probleme importante.
- e) Perechile formează grupuri de 4 și discută problemele esențiale, mai ales în scopul soluționării incertitudinilor și al rezolvării semnelor de întrebare.
- f) Fiecare pereche scrie câteva întrebări sau probleme, pe care cealaltă pereche trebuie să le soluționeze/rezolve.
- g) Perechile se interoghează reciproc și își analizează răspunsurile.
- h) Studenții scriu 5 minute un rezumat al celor învățate.

Consultații în grup. Varianta I

(Pixuri în pahar)

Scopul utilizării

Tehnica dată poate fi utilizată la toate etapele cadrului de învățare. Scopul de bază constă în organizarea procesului de discuție în așa fel încât fiecare participant să aibă la sfârșit un “produs” concret, care va prezenta înțelegerea proprie a celor discutate. Aplicarea tehnicii permite îmbinarea a două forme de organizare a procesului de învățare – în grup și individual. Cu ajutorul ei poate fi identificat tabloul poziției membrilor grupului față de o problemă, care reflectă și puncte comune, și deosebiri.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

5-20 de minute.

Resurse

Tot ce este necesar pentru scris, un pahar pentru pixuri.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește câteva întrebări, care, fiind discutate, vor monitoriza înțelegerea ulterioară a temei sau vor ajuta la rezolvarea unor probleme. Întrebările pot fi prezentate pe o foaie sau separat.
- b) Se formează grupuri din 4-6 participanți.
- c) Toți participanții au foi de lucru identice.
- d) Fiecare pune pixul său în paharul comun.
- e) Liderul citește prima întrebare și anunță începutul discuției.
- f) Toți membrii echipei oferă soluții posibile.
- g) Liderul întreabă: „Toți sînt gata?”
- h) Dacă răspunsul este *NU*, discuția continuă.
- i) Dacă răspunsul este *DA*, atunci fiecare ia pixul din pahar.
- j) În liniște, membrii echipei scriu pe foile de lucru răspunsul la întrebare (răspunsurile pot fi diferite).
- k) După finisare toți pun pixurile în pahar.
- l) Liderul numește un alt lider și acesta citește întrebarea a doua (procedura continuă după algoritmul dat pînă la epuizarea întrebărilor).

Consultații în grup. Varianta II

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește câteva întrebări, care, fiind discutate, vor monitoriza înțelegerea ulterioară a temei sau vor ajuta la rezolvarea unor probleme. Întrebările sînt prezentate pe foi separate.
- b) Studenții se împart în grupuri de 4.
- c) Fiecare pereche din grup are cîte o întrebare. Discută în pereche, apoi scriu răspunsul individual.
- d) Profesorul se va asigura că studenții discută înainte de a scrie.
- e) Este important ca după finalizarea discuției să nu mai ceară ajutor de la coleg în formularea scrisă a răspunsului.
- f) După ce termină de scris, studenții se unesc în grupuri de 4 și discută răspunsul.
- g) Studenții trebuie încurajați să comenteze ceea ce fac.

Condiții

- Grupul nu va depăși numărul de 6.

- Pentru discuție se propun nu mai mult de 3-4 întrebări.
- Este bine ca studenților să li se comunice timpul pentru discutarea fiecărei întrebări, iar profesorul să monitorizeze acest proces.
- O atenție deosebită se va acorda respectării condițiilor *pixuri în pahar = discuție, pixuri luate = liniște*.
- Dacă e gălăgie, se va lucra independent.

Variațiuni

- La etapa *evocării* ar fi binevenită o singură întrebare pentru discuție. Pentru eficientizarea lucrului individual *consultații în grup* poate fi îmbinată cu *mozaicul*. Răspunsurile pot fi notate într-un grafic conceptual sau în tabelul analizei trăsăturilor semantice.

Controversa academică

Scopul utilizării

Este o activitate de învățare prin cooperare, apropiată de alte tehnici axate pe dezbateri. Prin exersarea ei, se obține dezvoltarea abilităților de comunicare eficientă oral și în scris, de structurare a unui discurs, de prezentare a propriei poziții.

Tehnica se poate utiliza atunci când avem un număr mare de studenți și dezbateri în două grupuri ar fi puțin eficientă. Înscriindu-se în familia tehnicilor de discuție în baza lecturii, *controversa academică* – la etapa *realizarea sensului* – permite fiecăruia să-și prezinte și să-și apere poziția, creîndu-se, pe această cale, condiții optime de exprimare a propriei personalități. Activitățile de scriere din final sînt, la rîndul lor, o posibilitate de reflecție, de verbalizare a ideilor nu sub formă de argumente, ci ca text coerent.

Nr. de studenți

O grupă academică, dar nu mai puțin de 8 persoane.

Timp

40-50 de minute:

15-20 de minute pentru analiza subiectului și elaborarea argumentelor.

15-20 de minute pentru dezbateri.

10 minute pentru scriere.

Resurse

Un text sau un caz pentru studiu.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Profesorul prezintă auditoriului un subiect controversat, citind un text sau un caz pentru studiu, și formulează în baza lui o întrebare binară.
- b) Studenții sînt repartizați în grupuri cîte 4. În fiecare grup doi studenți se situează obligatoriu pe poziția *pro* și doi pe poziția *contra*.
- c) Inițial, studenții lucrează în perechi: cei de pe o poziție discută și își structurează argumentele. Discuția durează 7-8 minute.

Etapa II

- a) Perechile se desfac: participanții discută – unul de pe poziția *pro* și altul de pe poziția *contra*. Pentru aceasta le acordăm 4-5 minute.
- b) Perechile se re-formează original, compară noile argumente, elaborînd o listă nouă, completată. Se acordă 4-5 minute.

Etapa III

- a) Începe dezbaterea subiectului. Fiecare parte își prezintă poziția. Urmează o dezbateră a argumentelor fiecărei părți.
- b) În final, fiecare parte face o declarație asupra propriei poziții.
- c) La încheierea dezbaterii, studenții ar putea fi rugați să scrie 10 minute un eseu la subiectul propus.

Condiții

- Pe parcursul discuției, studenții trebuie să se pronunțe de pe poziția care le-a revenit, fără a-și exprima opinia personală.
- Încurajați modificarea poziției, luînd în considerație argumentele oponentilor.

Controversa constructivă

Scopul utilizării

Este o tehnică aplicabilă în cazul cînd obiectivul constă în a-i ajuta pe studenți să-și prezinte argumentele proprii, dar și să asculte atent partea adversă. O dată cu abilitățile de prezentare, se dezvoltă abilitățile de ascultare activă.

Controversa constructivă se poate aplica atunci cînd proiectăm o discuție în baza lecturii, ca o formă a dezbaterii. Specificul său ne va permite să examinăm holistic problema și să formăm abilitatea de a analiza argumentele părții adverse cu cea mai mare atenție.

Nr. de studenți

12-24.

Timp

40-80 de minute.

Resurse

Un text sau un caz pentru studiu.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Profesorul pregătește un text în subiectul ales.
- b) Grupa este împărțită în echipe, fiecare avînd sarcina de a susține o opțiune. În interiorul echipei, studenții formează perechi.
- c) Perechile parcurg împreună materialul prezentat și elaborează argumente comune în favoarea opțiunii enunțate.
- d) Fiecare pereche prezintă echipei lista argumentelor sale.
- e) Echipa elaborează o listă comună și se pregătește să o prezinte în plen.

Etapa II

- a) Echipa (mai întîi cea care optează *pentru*) își prezintă argumentele în fața echipei adverse.
- b) La această etapă, echipa adversă doar adresează oponentilor întrebări de precizare.
- c) Apoi își prezintă argumentele echipa a doua, iar prima îi adresează întrebări de precizare.

Etapa III

- a) Rolurile se schimbă.
- b) Echipele se întrunesc din nou, de această dată însă discută argumentele părții adverse, limitîndu-se la 5, pe care le consideră probante.
- c) Echipele se confruntă din nou, pentru a-și prezenta listele cu argumente. Deocamdată, se pot pune doar întrebări de clarificare.

Etapa IV

- a) Începe dezbaterea.
- b) Studenții vin în fața auditoriului cu argumentele pe care partea adversă le-a considerat elocvente pentru poziția susținută inițial.
- c) La încheierea dezbaterii, toți studenții urmează să-și exprime în scris poziția *pentru care optează personal* (nu pe care au susținut-o atunci cînd i-a repartizat profesorul!). Această argumentare scrisă poate avea următoarea structură:
 - Declararea poziției;
 - Prezentarea argumentelor ce susțin această poziție și combaterea negației posibile;
 - Declarația de încheiere (modul în care argumentele sprijină poziția).

Condiții

- Subiectul ales pentru a exersa activitatea nu trebuie să fie prea emoționant, prezentându-li-se studenților în forma unui caz pentru studiu sau a unei narațiuni.
- La etapa IV încurajați studenții să utilizeze argumente de pe diferite poziții.

Cubul

Scopul utilizării

Tehnica *cubul* este una de examinare a subiectului, de organizare a cunoștințelor privind un subiect. Este recomandată pentru scriere, dar, odată asimilată, se pretează și comunicării orale, atunci când intenționăm să examinăm exhaustiv o problemă.

Se aplică preponderent pentru *realizarea sensului*, dacă subiectul luat în discuție este nou sau parțial cunoscut. Poate fi utilizată la *evocare* sau *reflecție*, ca algoritm de actualizare a informațiilor sau de sistematizare a celor asimilate într-o altă tehnică.

În linii mari, această tehnică se pretează pentru dezbaterea oricărui subiect științific, descrierea unei experiențe sau a rezultatelor unei cercetări, formularea opiniei față de un fenomen. Este foarte utilă pentru elaborarea eseului structurat.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

20-30 de minute:

10-15 minute pentru scriere sau pregătirea prezentării orale.

10-15 minute pentru lectură și discuție.

Resurse

Un cub, cu fețele conținând inscripțiile necesare.

Algoritmul utilizării

a) Profesorul prezintă obiectul și explică pașii aplicării tehnicii.

Cubul are 6 fețe, pe care sînt scrise, cu indicarea ordinii, verbele ce numesc operațiile de gîndire:

1. *Describe/definește*

Înainte de a începe să comunicăm despre ceva, precizăm termenii, convenim asupra definițiilor, referindu-ne la surse credibile (*DEX*, enciclopedii); în lipsa unei atare definiții, vom descrie subiectul.

2. *Compară*

Esența comparației constă în a lega subiecte și informații noi cu cele deja asimilate. Comparația trebuie să ajute a vedea specificul fenomenului/obiectului în raport cu altele, deja examinate.

3. *Asociază*

Fiecare subiect examinat poate declanșa diverse asociații, ducându-i pe studenți cu gândul la diferite concepte, locuri comune, tangențe și afinități. Este important să se valorifice mai multe aspecte ale asocierilor posibile, să se manifeste din plin persoana care asociază.

4. *Analizează*

Procedura de analiză presupune descifrarea structurii unui obiect, interpretarea legăturilor dintre constituenți și a constituenților ca elemente ale întregului.

5. *Aplică*

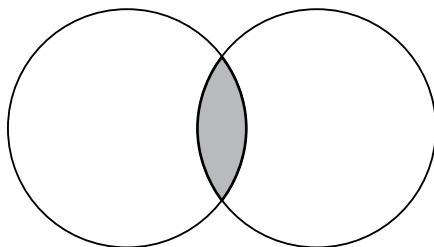
Posibilitățile de aplicare în viața cotidiană a subiectului (sau a informației despre el) sînt destul de vaste. Studenții vor releva ce se poate face cu subiectul sau cum poate fi utilizat acesta, dezvoltîndu-și spiritul de observație.

6. *Apreciază/Argumentează (pro sau contra)*

Acordul final al descrierii îl constituie aprecierea argumentată a valorii aceluia obiect. Atitudinea poate fi pozitivă (cu argumente pro) sau negativă (cu argumente contra).

Notă: în unele surse, se inversează ordinea pașilor 2 cu 3, 4 cu 5.

- b) Profesorul anunță subiectul și acordă timp pentru scriere, specificînd limitele temporale. La prima aplicare a tehnicii se poate exersa mai întîi oral, pe un subiect familiar.
- c) Studenții scriu independent textul solicitat.
- d) Se fac publice textele produse.

Condiții

- Pentru aplicarea tehnicii, trebuie să se parcurgă toate etapele în consecutivitatea dată. Nici una dintre operații nu poate fi omisă!
- Chiar dacă sarcinile se împart între studenți sau echipe, fiecare trebuie să realizeze toate operațiile intelectuale, dar să prezinte momentul care i-a revenit.

Variațiuni

- Tehnica verificării și discuția ulterioară pot lua diferite forme, fiind determinate de obiectivele demersului didactic:
 - Se citesc în perechi textele scrise, se discută, se apreciază reciproc lucrările. Este bine ca studenții să nu se limiteze la simple calificative, dar să facă anumite precizări, să-și motiveze și să-și comenteze atitudinea;
 - După discuții în perechi, profesorul și grupa întreagă vor asculta câteva (cele mai valoroase și apreciate de parteneri) lucrări.
- S-ar putea omite discuțiile în perechi, când tehnica este deja familiară.
- Studentul ar putea fi lăsat să citească doar pasajele mai reușite, la alegere.
- Profesorul poate insista asupra unui singur aspect citit pe rând de mai mulți studenți: comparația sau aplicarea, aprecierea sau analiza. În fine, trebuie să se facă 1-2 lecturi integrale, pentru a se vedea că textul nu rămîne segmentat, ci este unul coerent.

Diagrama Venn

Scopul utilizării

Diagrama Venn este o tehnică de organizare grafică a informației, rezultând din discutarea a două și mai multe concepte, noțiuni, idei, texte, care au afinități și deosebiri. Se aplică la etapa *evocării* sau a *reflecției*. La etapa *evocării*, *diagrama Venn* se proiectează pentru centrarea atenției asupra unei probleme, pentru actualizarea unor conexiuni și coincidențe dintre fenomene, fapte, pentru fixarea unor informații cunoscute. La etapa *reflecției* tehnica se utilizează pentru introducerea în scheme proprii a conceptelor analizate, a sensurilor deduse etc.

Tehnica activează mai multe inteligențe și dezvoltă gândirea analitică. Respectiv, deja construită, diagrama devine reper pentru dezvoltarea subiectului.

Nr. de studenți

6-12; dacă grupa e mai mare, se va lucra în echipe.

Timp

7-10 minute.

Resurse

Tablă și cretă; coli de poster și markere.

Algoritmul utilizării

- a) Se enunță problema ce urmează a fi discutată.
- b) Profesorul formulează un subiect care se pretează discuției și comparației cu un alt subiect cunoscut.
- c) Studenții le vor examina prin prisma unor noțiuni, concepte numite de profesor, pe care le vor prezenta prin cercuri parțial coincidente.
- d) Individual, în perechi sau în echipe, studenții desenează cercurile și scriu textul/termenii/cuvintele necesare, prin care se reperează specificul fiecărei noțiuni.
- e) Suprafața comună a cercurilor este hașurată și pe ea se scriu afinitățile. Dimensiunile suprafeței comune sînt raportate la măsura coincidenței/diferenței.
- f) Perechile, echipele sau fiecare în parte (dacă e o grupă puțin numeroasă și s-a lucrat individual) fac prezentările.
- g) Urmează un comentariu oral pentru fiecare divergență în reprezentarea grafică.

Condiții:

- Solicitați argumentarea trăsăturilor comune și a divergențelor.

Variațiuni

- La etapa *evocare* poate fi îmbinată cu *brainstorming*, *clustering* și alte tehnici, care permit colectarea informației inițiale. La etapa *reflecție* se prezintă ca rezultat al dezbaterii, discuției. Diagrama poate fi compusă și din mai multe cercuri (3, 4, 5).

Discuția ghidată

Scopul utilizării

Discuția pe marginea unui text citit (artistic sau publicistic, mai rar științific) poate fi organizată astfel ca profesorul să fie doar facilitatorul, și nu persoana care interoghează. Sarcina profesorului este de a ghida discuția, renunțînd la ideea de a-și impune întrebările și de a cere răspunsuri la ele. Nici evaluarea participării

la discuție nu e în obiectivul tehnicii date. Tehnica este binevenită pentru etapa *reflecției* și este important ca textul să invite la discuție.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

20-30 de minute.

Resurse

Un text susceptibil discuției.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul își proiectează o discuție ghidată pe un text susceptibil dezbaterilor.
- b) Pentru ca discuția să nu fie monologul profesorului, ci un schimb dinamic de replici și observații, este bine ca ea să se structureze din *declarații, întrebări, semnale și pauze de tăcere*.
- c) În cadrul discuției, care pornește de la *declarații* (orice student are dreptul la o declarație în legătură cu textul), profesorul dozează și alternează activitățile specifice.
- d) Orice student, dar și profesorul, are dreptul să adreseze *întrebări* celui care a avut o intervenție verbală sau auditoriului în general. Întrebările pe care le abordează studenții se discută cu mai mult entuziasm, de aceea este bine să cultivăm obișnuința de a întreba nestandard.
- e) Dacă discuția se blochează, profesorul o va reanima prin întrebări.
- f) Lăsându-i pe studenți să facă declarații și evitând el însuși acest tip de intervenții, profesorul rezumă cele afirmate de studenți și formulează probleme certe, astfel demonstrându-le, în permanență, un model de comunicare eficientă.
- g) *Semnalele* nonverbale pe care le utilizează profesorul-dirijor trebuie să fie familiare grupului și să stimuleze desfășurarea discuției, nu să o blocheze. În afară de semne general acceptate de a oferi cuvântul sau de a opri pe cineva dintre vorbitori, poziția și mișcările mâinilor, expresia feței, imaginile iconice trebuie să fie elocvente și descifrabile, pentru a cere clarificări și a încuraja, pentru a ajuta să se găsească un cuvânt potrivit etc.
- h) *Pauzele* care se lasă după întrebări mai complicate sînt un imbold pentru a medita, a căuta răspunsul, a aborda sub alt unghi subiectul.

Condiții

- Profesorul trebuie să evite a face declarații proprii.
- Grupa este așezată în formă de cerc.

Scopul utilizării

Tehnica urmărește personalizarea cercetării prin elaborarea de către studenți a unor teze de cercetare – eseuri structurate, urmărind procedeul cercetării de la personal la impersonal. Aplicarea ei constituie etapa de *reflecție* a unui proces de *realizare a sensului* de lungă durată. Cercetarea presupune muncă intelectuală îndelungată și se va solda cu o lucrare de portofoliu.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

Este o activitate care nu se realizează în sala de curs.

Necesită timp special alocat doar prezentarea lucrărilor.

Resurse

Hîrtie și instrumente de scris.

Fiind o investigație de lungă durată, este bine să se țină un jurnal special.

Algoritmul utilizării

- a) Studenții realizează o cercetare, prezentată sub formă de referat, teză etc.
- b) Profesorul care dirijează realizarea acestor lucrări formulează sarcina de a se aplica și tehnica *eu cercetez*.
- c) Paralel cu cercetarea propriu-zisă, studenții sînt rugați să scrie – aparte – un fel de istorie, un CV al investigației realizate.
- d) Profesorul le oferă cîteva repere pentru a ține acest jurnal al cercetătorului:
 - Despre ce scriu?
 - De ce mă interesează acest subiect?
 - Ce vreau să aflu în mod special despre el?
 - Ce spun specialiștii despre acest subiect?
 - Ce informații am găsit în literatura de specialitate despre el?
 - Ce gânduri îmi vin în legătură cu subiectul, pe măsură ce se aprofundează cercetarea?
 - Care este cel mai important lucru pe care l-am aflat în legătură cu acest subiect?
- e) Textul din jurnal va fi prezentat o dată cu investigația și profesorul va decide care dintre lucrările realizate vor fi audiate de către toți.

Variațiuni

- Dacă se realizează o investigație de grup, studenții au roluri diferite, unuia dintre ei revenindu-i rolul de a completa jurnalul.

Găsește pe cineva care...

Scopul utilizării

Studentii învață unii de la alții să fie activi, împărtășindu-și ideile, discutând concepțiile. Greșelile sînt corectate imediat, interacționînd cu alții pentru a găsi răspunsuri. Studentii pleacă acasă cu un ghid de studiere.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

25-30 de minute.

Resurse

Foaia cu întrebări.

Algoritmul utilizării

1. Fiecare student primește cîte o foaie, pe care sînt scrise întrebări. Apoi umblă prin auditoriu și caută un coleg care știe răspunsul la cel puțin o întrebare. În timp ce colegul îi răspunde oral, el face notițe.
2. Partenerul citește ce a scris primul și semnează dacă este de acord cu cele enunțate.
3. Se schimbă cu rolurile. După ce ambii au răspuns la cîte o întrebare, își caută alți parteneri.
4. Activitatea se termină atunci cînd toți au răspunsurile scrise în foaia lor.
5. Profesorul organizează o discuție în timpul căreia studenții își examinează răspunsurile notate. Scopul ei este ca studenții să corecteze toate greșelile în foaia lor și la plecarea din auditoriu să posede un bun ghid de studiere.

Variațiuni

- Tehnica poate fi utilizată la toate etapele cadrului de învățare, fiind diferit doar numărul de întrebări, tipul lor și timpul acordat pentru comunicare. Răspunsurile pot fi notate într-un grafic conceptual.

Găsiți cuvîntul-țintă

Scopul utilizării

Este o tehnică inspirată din exercițiile matematice, subordonate îndemnului *găsește numărul-țintă*. Obiectivul urmărit prin aplicarea acestei tehnici constă în

dezvoltarea atenției și a spiritului de observație, exersarea operațiilor de analiză și sinteză, a capacității de presupunere și discernământ, a abilității de a răspunde univoc și laconic la întrebări clare.

Nr. de studenți

6-12; dacă sînt mai mulți, se împart în echipe.

Timp

3-5 minute pentru un cuvînt.

Algoritmul utilizării

- a) Deoarece esența tehnicii vizează descoperirea unui cuvînt prin indicii discutate, profesorul pregătește prima exersare a tehnicii, alegînd un cuvînt relevant pentru disciplina pe care o predă sau subiectul orei de curs respective.
- b) Studenții sînt familiarizați cu regulile ce urmează a fi respectate.
- c) Profesorul, singurul care știe cuvîntul, răspunde doar prin *da/nu* la întrebările formulate de studenți.
- d) Obiectivul este să se formuleze corect întrebările, ținînd cont de toate întrebările și răspunsurile precedente, triind informația, astfel încît să se ajungă cît mai repede la cuvîntul-țintă.
- e) La descoperirea cuvîntului, se debrifează întreg procesul, urmărindu-se întrebările decisive și cele ce nu au avut nici un impact asupra activității.
- f) Dacă situația o cere, se discută cauzele dificultăților de răspuns, a dublării întrebărilor etc.

Condiții

- Întrebările se adresează pe rînd, în funcție de răspunsul la cele precedente, pentru a nu le repeta.
- Regula generală este să se răspundă doar prin *da/nu* la orice întrebare.
- Dacă întrebarea este formulată în așa fel încît răspunsul solicitat să fie altul decît *da* sau *nu*, ea este ignorată.
- Se operează doar cu sensurile directe ale cuvintelor (dacă nu s-a menționat în special o altă posibilitate).
- Pentru început, se poate preciza domeniul din care provine cuvîntul.
- Dacă jocul intră în impas, cel care îl conduce poate da un indiciu.

Variațiuni

- Odată asimilat ca tehnică, jocul poate continua în cadrul echipelor, între echipe, în perechi.
- Aplicarea tehnicii poate porni de la termenii dintr-un domeniu, de la o serie de cuvinte sau termeni dați de profesor.

Generalizarea categorială

Scopul utilizării

Tehnica se aplică pentru sistematizarea informației sau ideilor, care se lansează în procesul discuțiilor de grup, în *brainstorming* etc. La încheierea unei etape, de acumulare a informațiilor sau a ideilor, studenții trebuie să observe și să evidențieze raportarea lor la anumite categorii logice. Enunțul aleatoriu reclamă o reformulare, compatibilă cu înregistrarea informației și comodă pentru a se reveni la ea. Este importantă atât formula propriu-zisă, cât și categoriile adiacente/subordonate subiectului, pe care le vor deduce studenții. Se aplică la etapele *evocare și realizare a sensului*.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

25-45 de minute:

10-15 minute pentru lansarea ideilor sau actualizarea informațiilor.

15-30 de minute pentru sistematizarea informației sau a ideilor.

Resurse

Tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Organizarea unei discuții sau a unui *brainstorming* pentru acumulare.
- b) Înscrierea tuturor informațiilor relevante și a ideilor valoroase într-o formă acceptabilă.

Etapa II

- a) Detectarea categoriilor potrivite pentru fiecare dintre ideile și informațiile înscrise.
- b) Repartizarea tuturor informațiilor respective în n categorii.

Variațiuni

- Când studenții au abilitatea formată, se poate organiza lucrul în grupuri/echipe, rezervând timp pentru confruntarea variantelor, bunăoară prin tehnica *unul stă, ceilalți circulă*.
- Poate fi îmbinată cu *clustering*, constituind prima etapă de creare a clusterului.

Ghidul pentru învățare

Scopul utilizării

Ghidul pentru învățare îi ajută pe studenți să cerceteze modele complicate de gândire și să descopere idei subtile. Ca tehnică de lectură, procedeul se poate aplica la etapa *realizarea sensului* și în lipsa profesorului.

Esența tehnicii constă în confruntarea unui șir de întrebări elaborate anterior cu textul care conține răspunsul la aceste întrebări. Este o tehnică eficientă de promovare a gândirii critice, devenind un stimulent pentru discuții și dezbateri, dar nu pentru detectarea adevărului în ultimă instanță.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

45-75 de minute:

15-30 de minute pentru lectura textului și găsirea răspunsurilor.

30-45 de minute pentru discutarea răspunsurilor oferite.

Resurse

Un text științific, relevant pentru subiectul abordat.

Un set de întrebări asupra lui.

Algoritmul utilizării

- Profesorul pregătește un text științific pentru lectură independentă și un set de întrebări asupra lui.
- Studentul parcurge independent textul și încearcă să răspundă la toate întrebările formulate.
- Ulterior, evaluarea se va face prin discuții, prin diferite activități de învățare, în funcție de obiectivul profesorului.

Condiții

- Setul de întrebări va conține diverse formule interogative, într-o ordine arbitrară. Se recomandă ca întrebările să-l facă pe student să gândească, nu doar să găsească răspunsul literal la o întrebare standard.

Variațiuni

- Evaluarea acestui tip de activitate se poate face prin tehnica *interviul în trei trepte*.
- Întrebările pentru *ghid* pot fi formulate pe niveluri (interogare multiprocesuală).
- După lectura individuală a textului, studenții pot formula răspunsuri în grupuri mici (2-4 persoane).

Gîndește-perechi-prezintă (GPP)

Scopul utilizării

GPP este o tehnică de participare la discuții și de formulare în pereche a unei atitudini. Ea se combină cu alte tehnici de învățare și prezentare a soluțiilor, cu *brainstorming*-ul în perechi.

Se aplică la etapele *evocare* sau *reflecție*.

Nr. de studenți

Orice număr par de studenți.

Timp

10-20 de minute:

3-5 minute pentru formularea și înscrierea opiniei individuale.

3-5 minute pentru discuție în perechi.

Cîte 1-2 minute pentru prezentări din partea fiecărei perechi.

Resurse

Hîrtie și instrumente de scris.

Algoritmul utilizării

- a) Studenții sînt împărțiți în perechi.
- b) Studenții sînt rugați să se gîndească 3-5 minute asupra unei probleme, să-și formuleze în scris opinia, să-și amintească și să descrie individual o experiență.
- c) Textul fiind elaborat, partenerii își prezintă reciproc informația.
- d) Perechea discută ambele păreri/experiențe/texte și, în consecință, formulează o alocațiune comună, pe care o prezintă comunității de instruire.
- e) Profesorul ascultă o parte din perechi sau dă cuvîntul tuturor.
- f) Discutarea opiniilor ar putea să se producă la încheierea tuturor prezentărilor.

Condiții

- Activitatea individuală (de examinare a problemei și de scriere) este obligatorie.
- O pereche poate face o singură prezentare, elaborată de comun acord. În cazul cînd perechea nu a putut conveni pentru o prezentare comună, profesorul are tot dreptul să nu dea cuvîntul nici unuia dintre studenți.

Variațiuni

- Dacă numărul de studenți este prea mare, *GPP* poate să nu se soldeze cu prezentarea în fața întregii asistențe, ci să continue cu prezentarea în grupuri de

- 4-8 persoane/2-4 perechi. În acest caz, prezentarea în plen se va face din partea grupului, care va alege o variantă din cele ascultate sau va elabora una optimă.
- Dacă studenții au viteză diferită de muncă, profesorul poate forma perechi la pasul al doilea: studentul care a scris se ridică și face pereche cu următorul care și-a terminat tema; în acest mod, cei care lucrează mai încet nu sînt grăbiți de partenerii lor, iar cei care lucrează repede au mai mult timp pentru discuție și cercetare. În acest caz, nu vom limita timpul pentru scriere individuală la 3 minute, ci vom lăsa ca grupul să se autoregleze în realizarea activității.
 - O variantă a tehnicii apare cu numele de *formulați-comunicați-ascultați-creați*, activitate în care partenerii formulează răspunsuri individuale, apoi le comunică partenerului, îl ascultă pe acesta și, în final, creează împreună cu partenerul, ca urmare a discuțiilor, un răspuns sau o perspectivă nouă.

Graficul conceptual

Scopul utilizării

Aplicarea acestei tehnici la etapele *realizarea sensului* și *reflecție* este o cale de a organiza informația după o discuție, atunci cînd pot fi comparate trei sau mai multe concepte/idei.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

15-25 de minute:

5-10 minute pentru acumularea informației.

10-15 minute pentru completarea tabelului.

Resurse

Tablă și cretă sau foi de poster și markere.

Algoritmul utilizării

- a) Acumularea informației care va fi analizată se poate face în baza unui *clustering* sau în rezultatul discuției.
- b) Accentul se va pune pe formularea enunțului și aranjarea informației în *graficul conceptual*.
- c) Profesorul trebuie să fie sigur de rubricile enunțate: ce trăsături anume vor fi puse în relief și ce concepte vor fi examinate în raport cu ele.

d) După completarea graficului, el devine suport pentru discuții/scriere despre problema abordată.

Condiții

- Graficul-tabel se constituie din coloane și linii, pe verticală scriindu-se conceptele, fenomenele, iar pe orizontală – trăsăturile care se compară.
- Spre deosebire de *analiza trăsăturilor semantice*, în dreptunghiul respectiv se scrie enunțul-informație despre raportarea trăsăturii date la conceptul enunțat.

Trăsăturile	Conceptul 1	Conceptul 2	Conceptul 3
Trăsătura 1			
Trăsătura 2			
Trăsătura 3			

Variațiuni

- *Graficul conceptual* poate fi propus la etapa *evocare*. În acest caz, în rubrici vor fi notate cunoștințe și presupuneri, discutate și modificate pe parcursul etapelor *realizarea sensului* și *reflecție*.

Graficul T

Scopul utilizării

Se proiectează pentru organizarea și monitorizarea unei discuții în vederea formulării de concluzii, luării de decizii. Este o tehnică simplă și accesibilă, de căutare a argumentelor și de confruntare a pozițiilor.

Este aplicabilă atât pentru probleme de ordin științific, cât și pentru discuții în baza lecturii unui text artistic sau publicistic.

Se recomandă la etapa *evocare* (pentru a scoate în evidență fațetele unei probleme, a-i reliefa caracterul controversat) și la etapa *reflecție* (pentru formularea atitudinii personale într-o problemă, elaborarea unor recomandări sau luarea de decizii).

Nr. de studenți

6-12; dacă grupa este mai mare, trebuie să se lucreze în echipe.

Timp

20-30 de minute:

10-15 minute pentru completarea graficului.

10-15 minute pentru analiza argumentelor.

Resurse

Tablă și cretă sau coli de poster și markere.

Algoritmul utilizării

Etapa I:

- Se formulează o problemă binară.
- Se poate utiliza un tabel cu două coloane simetrice, conținând, în stînga, partea afirmativă a binomului: *da, bine, pro, forte, prioritate*, iar în dreapta – partea negativă a binomului: *nu, contra, puncte vulnerabile*.

<i>da, bine, pro, forte, prioritate</i>	<i>nu, contra, puncte vulnerabile</i>
---	---------------------------------------

- Studentii cercetează problema și lansează argumente pentru ambele aripi ale graficului.
- Se înscriu toate argumentele și contraargumentele valide.

Etapa II

- Se examinează relația dintre argumente și contraargumente.
- Se bifează argumentul și contraargumentul-pereche.
- Se înscriu în continuare argumente și contraargumente care apar în procesul discuției.
- Se estimează ponderea unei aripi a graficului.
- Se formulează concluzia generală asupra problemei.

Condiții

- Spre deosebire de *brainstorming*-ul clasic, nu se va insista pe spontaneitatea ideilor, ci pe valabilitatea lor ca argumente. De aceea, la început se vor acorda 3-5 min. pentru formularea individuală a argumentelor.
- Persoana care lansează argumentul îl califică drept *pro* sau *contra* și îl formulează laconic.
- Completarea graficului se face în ordinea lansării argumentelor.
- Se urmărește ca argumentele să nu se repete, să nu se suprapună sau să se reformuleze.
- În procesul de analiză a argumentelor, acestea primesc indici de prioritate (cifre sau litere).

Variațiuni

- După ce tehnica a fost asimilată, se poate organiza completarea *graficului T* în echipe sau grupuri de 5-6 persoane.

- Discuția se poate desfășura pe parcursul procesului de completare a graficului sau la finele acestuia
- Poate fi utilizată și în scop de evaluare.
- Pentru acumularea de argumente poate fi îmbinată cu tehnica *pînza discuției*.

Interogarea multiprocesuală

Scopul utilizării

Orice demers didactic, la fel ca orice discuție, dezbateră, cercetare implică și formularea unor întrebări. Măiestria de a lansa o întrebare adecvată situației și de a o valorifica din plin ar putea deveni un atu al celui care o posedă. *Interogarea multiprocesuală* permite examinarea unui text sau a unei probleme urmînd pașii taxonomiei lui Bloom, adaptată de Sanders.

Privită ca tehnică ulterioară lecturii și racordată la un text literar (mai rar publicistic sau științific), interogarea multiprocesuală apare ca o eșalonare firească a întrebărilor, printre care nu domină un anumit tip, iar întrebările literale sînt puse doar pentru a ne convinge că textul a fost citit atent și conținutul a fost înțeles.

Tipologia întrebărilor în cadrul interogării multiprocesuale este următoarea:

Întrebări literale

Cer informații exacte despre cele prezentate în text. Întrebările reclamă un efort minim din partea studentului, mobilizîndu-i atenția, dar riscurile de a da un răspuns greșit sînt mari.

Întrebări de traducere

Acestea necesită o modificare a informației, o restructurare a ei, o reprezentare în alte imagini, transpunerea celor exprimate prin cuvînt în imagine sau a imaginii grafice în expresie verbală. Aceste întrebări creează o nouă experiență senzorială, care trebuie *tradusă* dintr-un limbaj în altul. Tot aici vom include și întrebările prin care elucidăm semnificația unor detalii, explicarea unor cuvinte, semne și simboluri.

Întrebări interpretative

Cer descoperirea conexiunilor dintre idei, fapte, definiții, valori. Studentul trebuie să-și dea seama cum se leagă diverse concepte pentru a avea un sens. Aceste enunțuri interogative se vor structura pe relevarea unor legături și pe necesitatea de a le argumenta.

Studentul care are deja abilitatea de a interpreta textul este obișnuit să atribuie semnificații și valori unor fapte, să admită și să se confrunte cu posibilitatea de a interpreta divers/diferit aceleași fapte.

Întrebări aplicative

Oferă posibilitatea de a rezolva probleme autentice, probleme de logică, sau de a dezvolta ideile sugerate, a explora suspansul. Răspunsurile la acest fel de întrebări cer o racordare a modalității de a gândi logic la diferite situații din viața cotidiană.

Prin asemenea chestiuni, țintim, în mare măsură, și obiectivele atitudinale, folosind textul ca pretext și urzeală, pentru a țese o discuție.

Întrebări analitice

Se formulează pentru a cerceta în profunzime textul, examinându-l din unghiuri diferite. Fiecare trebuie să aibă libertatea de a formula o idee, de a vedea lucrurile din diverse perspective, de a analiza minuțios problemele și de a-și expune logic argumentele și contraargumentele.

Pentru un text literar, la această etapă începe analiza lui după caracteristicile de gen și specie, apartenența la un curent literar etc.

Întrebări sintetice

Încurajează rezolvarea creativă, nestandard a problemelor. Pentru a răspunde la întrebările sintetice, studenții vor face apel la cunoștințele pe care le au și la experiență, vor oferi scenarii de alternativă. Întrebările de acest tip obligă studentul să se implice personal și să propună o soluție, fără să o aibă de-a gata. Aceste întrebări vor viza mai mult reflecția, urmărindu-se de ce autorul scoate în evidență anumite detalii, insistă asupra unor momente.

Întrebări evaluative

Reclamă aprecieri din partea studenților, urmînd ca aceștia să dea calificativele *bun/rău, corect/greșit*, în funcție de standardele definite de ei înșiși și cu referire la un subiect studiat. Abordarea unor întrebări evaluative îi oferă studentului posibilitatea de a-și personaliza procesul de învățare, de a-și însuși cu adevărat noile idei și concepte, dar și anumite valori etice.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

50-80 de minute:

10-20 de minute pentru lectura textului și formularea întrebărilor.

20-30 de minute pentru discutarea întrebărilor.

20-30 de minute pentru oferirea răspunsurilor.

Resurse

Text pentru lectură – câte un exemplar pentru fiecare student.

Fișe pentru formularea întrebărilor (câte 3-5-7 de persoană).

Algoritmul utilizării

Prima aplicare a tehnicii

- a) Profesorul pregătește textul pe care se va lucra și îl distribuie studenților.
- b) Studenții au timp suficient pentru lectura și înțelegerea lui.
- c) Deoarece e prima aplicare a tehnicii, studenților li se distribuie și descrierea tipurilor de întrebări sau profesorul face o prezentare a acestora. Ulterior, ei vor cunoaște tipologia interogării multiprocesuale și vor opera independent cu termenii din domeniu.
- d) Profesorul își elaborează a priori o listă de întrebări, prin care cuprinde tot spectrul de formule interogative și le aranjează într-o ordine logică.
- e) Profesorul enunță câte o întrebare, îndemnându-i pe studenți să caute răspunsuri prin descifrarea textului, le permite să revină la text.
- f) După ce s-a oferit răspuns la întrebare, se examinează întrebarea ca specimen: categoria din care face parte, modul în care a fost construită.
- g) Participanții la discuție vor avea posibilitatea să răspundă cât mai amplu și cât mai complet la întrebări, iar profesorul nu va căuta un singur răspuns corect și nu va grăbi demersul didactic. Abordarea firească a întrebărilor și atmosfera de discuție, nu de examen sau interogatoriu, va da demersului un avantaj în ceea ce privește atingerea obiectivelor formative și atitudinale.

Aplicările ulterioare

- a) Studenții cunosc tipurile de întrebări și sînt competenți în a le formula, de aceea – după lectura textului – sarcina pusă în fața lor ar putea fi cea de a formula întrebări de toate tipurile, examinînd textul în cele mai mici detalii.
- b) Studenții ar putea fi împărțiți în perechi sau în grupuri, adresîndu-și reciproc întrebări și oferind răspunsuri.
- c) Se recomandă utilizarea cât mai largă a verbelor din taxonomia lui Bloom în formulele interogative.
- d) S-ar putea lăsa timp pentru înregistrarea întrebărilor și a răspunsurilor.
- e) Se pot proiecta lucrări scrise în baza textului. Este foarte ușor a scrie ulterior despre un text care a fost examinat în modul acesta.

Condiții

- Consecutivitatea întrebărilor – de la literale la evaluative – trebuie respectată, dat fiind că ea reflectă ordinea firească a operațiilor intelectuale.
- Tehnica se recomandă a fi aplicată consecvent, nu sporadic.

Variațiuni

- Când abilitatea de a formula întrebări de toate tipurile devine operațională, studenții pot fi împărțiți în grupuri, fiecărui revenindu-i sarcina de a formula întrebări de un anumit tip.
- Ulterior, formularea întrebărilor s-ar putea face nu pe un text, ci în raport cu o problemă care necesită examinare multilaterală.
- La fel, în locul textului ar putea să apară imagini vizuale – tablouri, fotografii, secvențe de film sau filme în întregime.
- Tehnica se poate utiliza pentru a descrie o excursie, o vizită la muzeu sau o experiență.

Interviul în trei trepte

Scopul utilizării

Este o tehnică de învățare prin colaborare, utilizată la toate etapele. În cadrul acesteia partenerii se interviează reciproc în legătură cu un anumit subiect.

Nr. de studenți

Un număr divizibil la 3: 6-24.

Timp

Pentru *evocare* sau *reflecție*:

3-5 x 3 = 9-15 minute.

Pentru *realizarea sensului* :

10-15 minute pentru lectura textului și formularea întrebărilor.

Cîte 5-7 minute pentru un dialog = 15-21 de minute pentru o tură.

Resurse

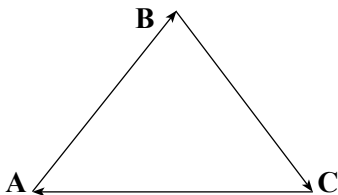
Un text pentru lectură și interviu.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul creează echipe de câte 3 persoane, urmărește să se distribuie rolurile și să se decidă asupra schimbărilor ulterioare de rol.
- b) Dacă tehnica se aplică pentru *evocare* sau *reflecție*, se anunță subiectul asupra căruia vor discuta studenții.
- c) Dacă tehnica se va aplica pentru *realizarea sensului*, profesorul va distribui textele care vor fi citite și la care se vor adresa întrebări.
- d) În timpul interviului (unul întreabă, altul răspunde), un al treilea membru al echipei exercită funcția de secretar și înregistrează toate informațiile.

Prin rotație, fiecare dintre participanți este și interviuevat, și secretar, și interviuevator. Grafic, tehnica se prezintă astfel:

- e) La primul pas, studentul A (*reporterul*) îl interviuează pe studentul B, iar C înregistrează în scris aspectele principale ale discuției.

- f) Timpul pentru un interviu este limitat (3-5-7 minute).
g) Rolurile se schimbă și A va fi secretar, B va interviueva, iar C va răspunde la întrebări.
h) La a treia treaptă a interviului, A răspunde la întrebări, B este secretar, iar C pune întrebări.

Condiții

- Profesorul va încuraja formularea întrebărilor, uneori îi va delega secretarului sarcina de a înscrie toate întrebările adresate.

Variațiuni

- La sfârșit, este bine să se discute în plen cele mai interesante întrebări (din 3 interviuri ale unei echipe) sau să se facă o generalizare a celor învățate.

Intra-act

Scopul utilizării

Tehnica se utilizează pentru eficientizarea discuțiilor în cadrul echipei, la etapa *realizarea sensului*. Ca tehnică eficientă de motivare pentru o comunicare corectă, *intra-actul* poate fi aplicat la orice materie de studii. Activitatea nu poate servi ca suport pentru evaluare, fiind o tehnică de motivare a comunicării eficiente, de soluționare a problemelor pe care le prezintă atât lucrul în grup, cât și discuțiile în plen.

Nr. de studenți

Cîte 5-6 studenți în echipă.

Timp

30-40 de minute:

5-7 minute pentru lectura textului.

15 minute pentru discuție.

5-7 minute pentru completarea chestionarului.

5-7 minute pentru verificare.

Resurse

Un text pentru discuție.

Foi cu grila de apreciere.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Activitatea pornește de la un text necunoscut anterior, oferit pentru prima lectură, text care abordează probleme discutabile și este suficient de transparent pentru studenți. Cu alte cuvinte, ei trebuie să poată înțelege și discuta acest text, să vadă deschiderile problemelor enunțate, *nu să-l învețe*.
- b) După o activitate de *evocare* potrivită cu textul dat, profesorul îl distribuie și acordă timp pentru lectură. Este bine ca textul să fie publicistic, iar lectura să se facă independent.

Etapa II

- a) Profesorul constituie echipe de câte 5-6 studenți, care vor discuta textul.
- b) Pornind de la întrebările sugerate de profesor, studenții discută în echipe textul/problemele abordate în text și soluțiile oferite de autor.
- c) După ce expiră timpul pentru discuție în echipă, studenții trebuie să se repartizeze astfel încât membrii unei echipe să nu stea alături și să nu mai comunice.

Etapa III

- a) Fiecare student primește un chestionar, pe care îl completează individual, cu (+) sau (-), în dreptul afirmațiilor pe care le acceptă (+) sau nu (-).
- d) Chestionarul va avea, pe orizontală, o serie de întrebări privind opinia colegului de echipă în legătură cu subiectul discutat.
- e) După ce își marchează răspunsurile proprii, membrii echipei fac presupuneri asupra opiniei fiecăruia dintre colegi. În procesul dezbaterii, părerea fiecărei persoane trebuia să se fi făcut clară, iar cei implicați în discuție nu puteau să n-o remarce.

Etapa IV

- a) După completarea chestionarului, echipele se reunesc și se verifică (fără a se reitera discuția) corectitudinea presupunerii astfel: fiecare își anunță opțiunea, dar fără a reveni asupra afirmației. Coincidența opiniei exprimate și a presupunerii se punctează cu 1 pentru cel care a făcut presupunerea corectă.

- b) Se scorează chestionarul. Maximumul posibil, de exemplu, este de 12 puncte.
- c) Profesorul se va informa asupra punctajului acumulat de fiecare. Dacă punctajul este mai mic de 50%, faptul trebuie să-l atenționeze pe profesor privind implicarea persoanei respective în activitatea de grup.

Condiții

- Elaborarea chestionarului respectă următoarele cerințe:
 - Pe verticală vor fi atâtea rubrici câți membri ai echipei sînt, fiecare va trece în ele, numele persoanelor cu care a colaborat, prima dintre coloane rezervîndu-și-o sie.
 - Chestionarul pentru completare va arăta astfel:

Persoane	Răspuns propriu	Răspunsul presupus al colegului NN	Răspunsul presupus al colegului NN	Răspunsul presupus al colegului NN
Întrebarea/afirmația 1				
Întrebarea/afirmația 2				
Întrebarea/afirmația 3				
Întrebarea/afirmația 4				

- Așezarea studenților în echipe și completarea independentă a chestionarelor reclamă circulația studenților prin sala de studii.
- Completarea chestionarului se face individual și în liniște totală.

Variațiuni

- Tehnica *intra-act* se poate aplica pentru o discuție a problemei, fără lectura textului, mai ales în cadrul unor seminarii pentru care studenții erau obligați să citească diferite materiale la subiect.
- În aceeași tehnică se poate analiza spectrul de soluții pentru o problemă ce ține de subiectul discutat la seminar.

Investigația de grup

Scopul utilizării

Este o tehnică de muncă intelectuală, binevenită pentru seminarii speciale, pentru elaborarea tezelor și a referatelor. Aplicarea ei are în obiectiv atît formarea unui stil intelectual personal în cadrul cercetării, cît și dezvoltarea abilităților de

a lucra într-un colectiv de creație și de a face prezentări. De asemenea, obiectivul aplicării *investigației de grup* poate fi producerea textelor științifice proprii la cursurile metodologice de inițiere.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

Activitatea se poate proiecta pentru mai multe zile/ore consecutiv și, în combinaire cu alte tehnici, să constituie esența unui curs întreg.

Resurse

Materiale necesare pentru cercetare constând din literatura științifică recomandată, baze de date destinate pentru experimentare.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Profesorul identifică și anunță subiectul sau subiectele de cercetare, interesante și relevante pentru disciplina dată.
- b) Profesorul pregătește și pune la dispoziția studenților suficiente surse/materiale pe care se va sprijini cercetarea.
- c) Profesorul anunță tema și indică sursele de cercetare.
- d) Studenții consultă sursele, determină compartimentele ce vor fi cercetate și formulează întrebări la care urmează să găsească răspuns.

Etapa II

- a) Studenții se organizează în grupuri de cercetare și elaborează un plan al investigației.
- b) Profesorul monitorizează activitatea de investigație a studenților, se informează și se convinge că au fost cuprinse toate aspectele problemei.
- c) În caz de necesitate, profesorul va interveni, va sugera ce aspecte mai pot fi abordate.
- d) Cercetarea durează mai multe zile și se încheie prin prezentări în fața grupei. Prezentările trebuie să fie interactive și interesante, cu implicarea tuturor membrilor.
- e) După prezentări, se discută modul în care s-a lucrat, se generalizează investigația comună.

Condiții

- Toți studenții din comunitatea de instruire trebuie să se încadreze într-un grup de lucru.
- La formarea grupurilor de lucru profesorul stabilește limita cantitativă, împărțind echitabil grupa academică.

În căutarea autorului

Scopul utilizării

Obiectivul activității este dezvoltarea abilităților de analiză și sinteză a fenomenelor culturale. Lectura în atelier, ghidată și dirijată de profesor, pune în prim-plan întrebări legate de identitatea autorului. Pe măsură ce se aplică tehnica dată, pe texte necunoscute și fără a anunța numele autorului, se va face descifrarea detaliilor din care s-a “văzut” acesta. De regulă, se aplică la etapa *evocare*.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

30-40 de minute.

Resurse

Un text artistic sau publicistic necunoscut studenților (nestudiat).

Algoritmul utilizării

- a) Studenților li se distribuie un text nu prea mare și li se propune să-l citească.
- b) După ce textul a fost citit, în decurs de 3-5 minute ei trebuie să scrie ce cred despre autor, apoi să discute în tehnica *gîndește - perechi - prezintă*.
- c) Profesorul formulează și notează o serie de întrebări:
 - Ce ați dedus despre autor?
 - Ce vîrstă are?
 - Este bărbat sau femeie?
 - Cînd (în ce ani sau secol) e scris textul?
 - De ce etnie ține scriitorul? etc.
- d) Studenții își citesc afirmațiile și argumentele. Se insistă asupra indiciilor textuale ale vîrstei, etniei, epocii etc.
- e) Profesorul dirijează discuția. La momentul potrivit, subliniază unele detalii din text pe care nu le-au observat sau nu le-au scos în evidență vorbitorii.
- f) Cînd argumentele se epuizează sau discuția devine inefficientă, profesorul divulgă personalitatea autorului și oferă date din biografia lui.
- g) Studenții recitesc textul, găsesc argumente care le-au scăpat inițial, apoi generalizează investigația.

Condiții

- Textul trebuie ales cu grijă, astfel încît să nu anunțe prea explicit autorul, să nu fie nici rodul unei ficțiuni (cînd autorul este confundat cu personajul pe care îl creează), dar nici total lipsit de indicii asupra paternității.

- După încheierea discuției, se vor face presupuneri nominale.
- Numele autorului și datele lui biografice (dacă e nevoie de ele) se vor prezenta în mod obligatoriu la finele activității.

Variațiuni

- Dacă o permite specificul disciplinei, în locul textului poate fi luată imaginea unei opere de artă, a unui ansamblu arhitectural, o reproducere de tablou sau o bucată muzicală.
- În cazul specialităților de creație, se poate utiliza ca obiect de cercetare un produs (text, tablou etc.) oferit de studenții înșiși.
- Poate fi aplicată la studierea documentelor istorice.

Jig-saw/Mozaic/Zigzag

Scopul utilizării

Este o tehnică de învățare prin colaborare a subiectelor de natură teoretică. Se poate aplica pentru cercetarea unui material amplu, de proporții. Obiectivele atitudinale urmărite prin aplicarea acestei tehnici sînt educarea responsabilității și dezvoltarea abilităților de prezentare.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

80 de minute.

Resurse

Textul de studiat, multiplicat și segmentat în n părți.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește un text științific și îl împarte în cîteva fragmente (3-4), relativ independente.
- b) Se formează cîteva echipe de bază cu același număr de persoane (3-4).
- c) În cadrul echipei, fiecare student are un număr ce corespunde sarcinii pe care o va realiza (fragmentului pe care îl va citi, problemei pe care o va cerceta).
- d) Studenții din diferite echipe se întrunesc într-un grup de experți, citesc, discută și convin asupra felului în care vor prezenta partea lor din subiectul lecției.

- e) Sarcina fiecărui student este să înțeleagă foarte bine materialul și să structureze adecvat modalitatea de predare. Este important ca fiecare să-și dea seama că în grupul de bază ei nu sînt dublați de nimeni și rămîn singurii responsabili de predarea unei porțiuni a textului sau de elucidarea unui subiect.
- f) Strategia și tehnicile de predare rămîn la latitudinea grupului de experți.
- g) Cînd grupurile de experți și-au încheiat lucrul, fiecare expert se întoarce la grupul său inițial și predă porțiunea ce i-a revenit.
- h) În procesul predării, colegii îi adresează expertului întrebări de clarificare, discută și elucidează toate nedumeririle.
- i) După ce a terminat de explicat, expertul formulează întrebări asupra subiectului, pentru a se convinge că informația a fost asimilată.
- j) Pentru a se asigura că informația se transmite corect, profesorul va monitoriza predarea și va interveni acolo unde înaintarea este anevoioasă.
- k) Dacă o permit condițiile, profesorul evaluează însușirea subiectului și calitatea muncii experților.

Condiții

- Aplicarea tehnicii *jig-saw* presupune o distribuire a funcțiilor în cadrul echipei/grupului, care se va constitui dintr-un număr de membri egal cu numărul de părți în care a fost divizată materia de studiu.
- Este oportun ca numărul experților să nu fie mai mare de 4. Dacă sînt 6 persoane, se formează cîte 2 grupuri de studenți cu același număr, experți în problema dată.
- Toți studenții au acces la întreg textul, nu numai la fragmentul lor.

Variațiuni

- Poate fi un singur text (și atunci toți studenții vor citi textul integral), dar, păstrîndu-se rolurile de experți, aceștia vor primi fișe cu 3-4 întrebări la care vor căuta răspunsuri împreună. Alternativa este ca experții să se documenteze din surse diferite.
- Cînd sînt stabilite răspunsurile, membrii grupului de experți le notează și au grijă de formulări.
- Experții revin la grupurile inițiale și prezintă răspunsurile la întrebările de pe fiecare fișă.
- Poate fi îmbinată cu tehnica *graficul conceptual*.

Lectura ghidată

Scopul utilizării

Lectura ghidată este o tehnică de lucru pe un text narativ, care nu a fost citit anterior și care, prin subiectul lui captivant, trebuie să-i motiveze pe cititori să lanseze diverse presupuneri. Activitatea se va subordona obiectivului de a-i face pe studenți cititori pasionați și de a le forma abilități de analiză și reflecție critică.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

30-40 de minute.

Resurse

Un text narativ nestudiat, fragmentat.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește din timp un text narativ, pe care l-ar putea distribui studenților.
- b) După ce se desfășoară *evocarea* – vizînd autorul, epoca sau problema – se distribuie textul sau, dacă e posibil tehnic, doar primul fragment al acestuia.
- c) Studenții sînt rugați să citească concomitent fragmentul sau, dacă au textul integral, doar pînă la prima oprire indicată.
- d) Cînd sarcina este realizată, profesorul adresează cîteva întrebări, mai ales în legătură cu sentimentele pe care le-au trăit la lectura textului și cu privire la reperle tematice din primul fragment.
- e) Este important ca întrebările să fie puse pe rînd, iar profesorul să nu aprecieze pe loc și categoric răspunsurile.
- f) La încheierea discuției, se anunță lectura pasajului următor. Studenții citesc pînă la o nouă oprire, apoi profesorul reia discuția prin cîteva întrebări specifice, îndemnîndu-i să facă presupuneri despre ce se va întîmpla ulterior.
- g) Procedura se va repeta pînă se vor citi toate fragmentele. Seria de întrebări va fi de fiecare dată alta, în legătură cu bucată citită. Bunăoară, înainte de a citi ultimul fragment, profesorul va solicita predicțiuni asupra deznodămîntului acestui text.
- h) După lectura întregului text, se va relua discuția privind detaliile relevante. Acum – cînd deznodămîntul este cunoscut – se va insista asupra cuvintelor și enunțurilor care le-ar fi putut sugera.

Condiții

- Dimensiunile textului trebuie să fie rezonabile pentru a se realiza lectura ghidată la o activitate, de asemenea, trebuie să existe posibilitatea de a fragmenta și de a citi pe rând pasajele textului.
- Fragmentarea textului se va efectua în cele mai acute momente ale subiectului.

Variațiuni

- Profesorul citește fragmentele în glas.

Lectura intensivă

Scopul utilizării

Lectura intensivă este o tehnică de lucru pe textul științific, avînd drept obiectiv formularea unor întrebări la care se va căuta un răspuns în timpul citirii. Tehnica respectă etapele-cadru și în etapa pregătitoare – *evocare* – se stabilește o sarcină ce ar focaliza atenția participanților asupra materialului ulterior. Spectrul de strategii posibile pentru *evocare* este vast, ele putînd fi combinate.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

25-30 de minute.

Resurse

Un text științific de 2-3 pagini.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește un text științific și îl împarte în cîteva fragmente, astfel ca lecturarea fiecăruia să nu depășească limita de 10 min., dar și să se păstreze structura logică a textului.
- b) Se realizează un exercițiu de *evocare*, cum ar fi: faceți o listă în tehnica *GPP*...
- c) Studenții își prezintă listele (2-3), pe marginea cărora se discută.
- d) Avînd la îndemînă lista elaborată, studenții citesc textul/fragmentul.
- e) Urmează *realizarea sensului* – lectura parțială a textului, după care se verifică:
 - Dacă s-a atestat răspunsul la întrebări;

- Dacă informația din text coincide cu ideile anterioare ale studenților.
- f) După lectură, studenții își revăd listele.
- g) Activitățile se reiau în aceeași consecutivitate pentru următorul fragment (următoarele fragmente), modificându-se doar tehnicile de *evocare* și *reflecție*.

Tehnica *lectură intensivă* are eficiență pentru diferite materii.

Condiții

- Respectarea obligatorie a etapelor cadrului *ERR*.
- Lectura parțială a textului nu durează mai mult de 15-20 de minute.

Variațiuni

- Lectura poate fi înlocuită cu o mică prelegere a profesorului.

Lectură în perechi. Rezumate în perechi

Scopul utilizării

Tehnică se folosește pentru lectura unui text științific ce conține informații complicate sau numeroase, în cadrul *realizării sensului*. Este aplicabilă și în afara orelor de curs, în pregătirea pentru discutarea unor subiecte care necesită lectura unui număr mare de texte sau a unui text de dimensiuni mari.

Nr. de studenți

O grupă academică, preferabil cu număr divizibil la 8.

Timp

În funcție de volumul textului (25-40 de minute: 15 pentru lectură, 20-25 – pentru interviu și prezentări).

Resurse

Texte adecvate, relativ independente, împărțite echitabil în fragmente.
Coli de poster și markere pentru prezentări.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- a) Studenții formează perechi constante pe tot parcursul orei.
- b) Fiecare pereche primește un număr de ordine, de la 1 la 4.
- c) Profesorul pregătește un text pe care îl împarte în 4 fragmente.

- d) Fiecare pereche va lucra doar pe un fragment.
- e) Fiecare pereche cu numărul 1 va colabora ulterior cu o pereche cu numărul 2, cu o pereche cu numărul 3 și una cu numărul 4.
- f) În fiecare pereche se distribuie două roluri: cel de reporter și cel de interlocutor.

Etapa II

- a) Studenții citesc fragmentul care le revine și se pregătesc să rezume informația, să pună întrebări și să răspundă la ele.
- b) În continuare, studentul cu rol de reporter relatează cu propriile cuvinte despre ce a fost vorba în fragment.
- c) Studentul cu rol de interlocutor, care de asemenea a citit fragmentul, îl ascultă cu atenție pe partenerul său și îi pune întrebări, pentru a extrage cât mai multe informații.
- d) Apoi se schimbă rolurile și activitatea se reia.
- e) Fiecare pereche urmează să prezinte grupului despre ce a fost vorba în secțiunea ce i-a revenit și să răspundă la întrebările colegilor.
- f) Profesorul alege cine va prezenta grupului fragmentul, nominalizându-se o pereche, și ambii parteneri se implică în predare.
- g) Studenții decid asupra felului în care vor prezenta informația (în ce formă grafică, cu ce mijloace etc.) și confecționează materialele necesare.

Condiții

- Toți trebuie să lucreze în același ritm și să respecte timpul acordat pentru lectură.
- Nimeni nu se poate eschiva de la activități.

Variațiuni

- Se poate cerceta o problemă din surse diferite (articole de revistă, de dimensiuni rezonabile), dacă acestea nu se contrazic, ci se completează reciproc.

Linia valorii

Scopul utilizării

Tehnica se aplică pentru aprecierea individuală, personalizată a unui subiect luat în discuție. Este adecvată atât pentru *evocare* cât și pentru *reflecție*. Atitudinal, se poate urmări educarea toleranței și a flexibilității în exprimarea opiniilor față de o problemă controversată. Este utilă la evidențierea nuanțelor, a pozițiilor extreme.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

10-15 minute.

Resurse

Spațiu prin care se pot mișca studenții.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pune în discuție o problemă a cărei soluționare poate să se încadreze între două extreme.
- b) Se enunță problema și se determină afirmațiile diametral opuse, care ar putea fi soluții pentru subiectul dat.
- c) Studenții reflectează asupra subiectului, își determină poziția și, facultativ, înscriu răspunsul.
- d) Se stabilește un loc în spațiu unde se va construi linia valorii și se marchează convențional punctele diametral opuse.
- e) Fiecare student își găsește poziția în spațiu vs aprecierea personală pe care o dă subiectului discutat.
- f) Studenții discută, pentru a-și stabili/verifica poziția, în funcție de afirmația vecinilor din dreapta și din stînga.
- g) Linia se poate modifica pe parcursul discuției dintre studenți.
- h) Pentru ca studenții cu opinii divergente să-și poată discuta afirmațiile, linia se “frînge” la mijloc și fiecare discută cu persoana de vizavi.
- i) La încheierea activității, studenții își pot schimba atitudinea față de subiectul în discuție și locul în spațiu.

Condiții

- Subiectul pus în discuție trebuie să fie interesant și relevant pentru studenți *aici și acum*.
- Fiecare persoană decide singură unde se va plasa.
- Nimeni nu are voie să modifice așezarea în spațiu a participanților.
- Discuția dintre participanți trebuie să fie una reală, nu mimată sau superficială.
- Insistați la evidențierea nuanțelor pentru evitarea grupării în trei poziții: *pro, contra, centru*.
- Fiecare student trebuie să aibă argumente pentru plasarea sa în spațiu.
- Dacă opiniile mai multor studenți coincid, persoanele respective vor forma o coloană în linie.

Variațiuni

- Dacă spațiul nu permite mișcarea studenților, linia se poate substitui prin imaginea ei (pe tablă sau poster) și studenții își marchează poziția grafică sau prin fișe cu lipici.
- Utilizarea tehnicii pentru *evocare* ar putea fi urmată de analiza unui material ce conține informații și argumente științifice, care vor modifica opțiunile inițiale ale studenților.
- Utilizarea tehnicii pentru *reflecție*, după discutarea unor probleme, este binevenită pentru concluzionări asupra subiectului discutat.
- Pentru ca discuția să fie antrenantă, se pot opera și alte modificări ale liniei.

Manuscrisul pierdut

Scopul utilizării

Tehnica *manuscrisul pierdut* este una complementară oricărei alte tehnici de scriere și redactare și poate fi aplicată, preponderent, la etapa *reflecției*. Ea reclamă deschiderea altor perspective asupra problemei despre care s-a scris deja și producerea unor lucrări calitativ noi în comparație cu textele scrise anterior. *Manuscrisul pierdut* se proiectează pentru crearea oportunității de a vedea și altfel, decât șablonard, lucrurile, pentru renunțare la reproducerea unei informații asimilate.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

20-30 de minute.

Resurse

Foi detașabile pe care se va scrie textul.

Algoritmul utilizării

- a) După ce s-a elaborat un text (în cheie de *freewriting*, *agendă cu notițe paralele*, *imaginație ghidată*, *maraton* etc.) și s-au citit și discutat mai multe variante ale acestuia, profesorul adună lucrările.
- b) Fără a le restitui, dar și fără a fi anunțat în prealabil, solicită să se mai scrie o dată varianta finală a textului, fără a repeta toți pașii premergători.
- c) În atelierul de scriere se simulează situația bine cunoscută în lumea celor care scriu: *s-a pierdut manuscrisul, deci el trebuie reconstituit*.

- d) Profesorul restituie lucrările și le permite studenților să-și compare textele.
- e) Se discută modificările și inovațiile variantelor II ale textelor.

Condiții

- La lansarea activității, toți studenții trebuie să aibă un text scris la subiectul dat.
- Pentru producerea altei variante, studentul are doar foaia și stiloul; nu poate utiliza maculatoare și notițe de la lucrarea precedentă.
- Studenții sînt atenționați că nu trebuie să-și amintească textul pe care l-au scris ei și să-l reproducă, ci trebuie să scrie un alt text, să valorifice alte aspecte ale problemei, să o vadă din altă perspectivă.
- La expirarea timpului, se vor citi cîteva lucrări. E bine să citească atît persoane care au prezentat și alte variante, cît și studenți care nu au citit încă.

Variațiuni

- Profesorul poate verifica și evalua o variantă a textului sau ambele variante.
- Dacă grupa academică este mare, studenții vor lucra în echipe de cîte 6-8 persoane și fiecare va trebui să citească și să prezinte textele produse.
- Dacă disciplina și managementul timpului o permit, se poate face o analiză minuțioasă a procesului de scriere a variantei II a textului.

Maratonul de scriere

Scopul utilizării

Maratonul de scriere este o tehnică de elaborare a textelor cu parametrii indicați, necesitînd mult timp și o pregătire detaliată. Obiectivul aplicării acesteia constă în producerea textului coerent de ficțiune (imaginativ) și vizează examinarea multiaspectuală a unei probleme, realizarea unui subiect din perspective diferite.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

80-90 de minute.

Resurse

Seturi de întrebări, instrumente de scris.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul formulează un subiect de scriere, care se pretează abordării din diverse perspective și care este compatibil cu disciplina predată.
- b) Se anunță subiectul, se dau parametrii textului de ficțiune (persoana sau persoanele, timpul, locul, activitățile sau problemele persoanelor).
- c) Profesorul lansează sau înscrie o serie de întrebări prin care va ghida imaginația studenților.
- d) Se acordă timp pentru scrierea primului pasaj (7-10 minute) și se creează condiții optime pentru declanșarea imaginației.
- e) La expirarea timpului, se citesc unele lucrări.
- f) Profesorul schimbă parametrii (alte persoane sau alt timp, sau în alt loc etc.)
- g) Se reiau pașii c, d, e.
- h) Se face a doua schimbare a parametrilor.
- i) Se reiau pașii c, d, e.
- j) Se discută textele produse, eventual se face unul singur din cele trei texte dispartate sau se dezvoltă unul dintre ele.

Condiții

- Schimbarea parametrilor se va efectua într-o consecutivitate logică și în aceeași direcție (schimbarea se va face numai în raport cu unul dintre parametri).
- Toți trebuie să scrie.
- Se citesc textele scrise, nu se discută oral subiectul.

Variațiuni

- Scrierea poate fi înlocuită prin desen.

Masa rotundă – cercul

Scopul utilizării

Tehnica *masa rotundă* (în varianta scrisă) – *cercul* (în varianta orală) se construiește pe principii similare *brainwriting*-ului sau *brainstorming*-ului, dar, în plus, îi obligă pe toți participanții să-și expună opinia, să contribuie la soluționarea problemei etc. Obiectivul care se atinge prin aplicarea tehnicii date este acela

de a-i mobiliza pe studenți, de a-i face să-și spună fiecare părerea în legătură cu problema discutată. Aplicabilă la etapele *evocare* și *reflecție*.

Nr. de studenți

12-20.

Timp

Numărul de studenți înmulțit la:

Pentru varianta scrisă – *masa rotundă* – 3-5 minute de student.

Pentru varianta orală – *cercul* – 1-2 minute de student.

Resurse

Foi detașabile pentru varianta scrisă.

Algoritmul utilizării

Pentru varianta scrisă

- a) În funcție de sarcina pe care trebuie s-o rezolve, profesorul creează echipe mici de câte 4-6 persoane sau îi încadrează pe toți studenții în același *cerc*.
- b) Profesorul abordează un subiect, inițiind o discuție sau solicitând definirea conceptelor cunoscute.
- c) Fiecare student are în față o foaie detașabilă. La lansarea activității, el va scrie pe această foaie ideea lui.
- d) În cadrul cercului, toți participanții pe rând, în consecutivitatea în care sînt așezați, scriu la un subiect sau în continuarea celor notate deja de colegi.
- e) De la fiecare student, după ce scrie prima idee, foaia circulă din mână în mână, în același sens (bunăoară, orar) și fiecare își aduce opinia în discuție sau contribuția la definire.
- f) Circulația se oprește cînd foaia revine la cel care a lansat-o.
- g) După ce se încheie un cerc, se analizează și se generalizează informația acumulată în acest fel.
- h) Este oportun să se comenteze cum s-au modificat opiniile pe parcurs, ce i-a motivat pe studenți să scrie acest lucru, dacă au vrut de la început să scrie anume așa.

Pentru varianta orală:

- a) Toți studenții sînt așezați în cerc și se stabilește ordinea luărilor de cuvînt (în cerc, în sens orar).
- b) Paralel, există un obiect (stilou, jucărie etc.) pe care îl ține în mână cel care vorbește și doar el are dreptul la cuvînt. O dată cu transmiterea obiectului, se transmite și dreptul la exprimarea opiniei.

- c) Profesorul abordează un subiect, inițiind o discuție sau solicitînd definirea conceptelor cunoscute.
- d) În cadrul cercului, toți participanții pe rînd, în consecutivitatea în care sînt așezați, vorbesc la subiect, fie că vin cu o idee nouă, fie că se pronunță în continuarea celor remarcate de colegi. Nimeni nu se poate eschiva atunci cînd îi vine rîndul!
- e) Discuția se încheie cînd toți s-au pronunțat în problema abordată.
- f) După ce se încheie un cerc, se analizează și se generalizează ideile acumulate în acest fel.

Condiții

Pentru varianta scrisă:

- Nimeni nu se poate eschiva atunci cînd îi vine rîndul să scrie!

Pentru varianta orală:

- Nimeni nu se poate eschiva atunci cînd îi vine rîndul să vorbească!
- Dacă este important să se știe contribuția fiecăruia la desfășurarea procesului dat, se va insista ca fiecare student să scrie cu pix de o altă culoare.

Variațiuni

- Dacă, la încheierea unui cerc, studenții mai au idei și vor să continue discuția sau scrierea, profesorul poate permite continuarea lucrului, dar face mai întîi generalizarea primului cerc.
- Persoanele care vor să se retragă din activitate la cercul al doilea trec la categoria observatorilor.

Mîna oarbă

Scopul utilizării

Este o modalitate de lucru care are drept obiectiv dezvoltarea abilităților de a structura logic și de a ordona materia studiată. Se utilizează la etapa *realizării sensului*.

Nr. de studenți

12-24.

Țimp

15-20 de minute.

Resurse

Un text științific fragmentat.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul distribuie studenților materia care urmează a fi studiată la această oră, repartizată în câteva părți (câți studenți vor fi în echipă).
- b) Studenții formează echipe de câte 3-4.
- c) Fiecare student își analizează partea, pentru a o putea prezenta colegilor de echipă.
- d) Colegii de echipă lucrează împreună, pentru a stabili ordinea cea mai bună în care trebuie prezentate informațiile.
- e) Fiecare participant relatează informația, după care echipa discută consecutivitatea logică a ordonării materiei.
- f) După ce materialul a fost organizat, studenții discută despre el ca despre un text întreg, încercînd să-l vadă în integritatea lui.
- g) Dacă, în timpul discuției, se constată că există o variantă mai bună, studenții trebuie să fie dispuși să re-organizeze materia, precum și să fie pregătiți a-și justifica/argumenta opțiunea.
- h) La încheierea activității, în cadrul echipei sau/și în plen, se debriefează strategia în care au lucrat și motivele pentru care au preferat această ordine.

Condiții

- Studenții își pot pune întrebări de precizare, dar nu au voie să se uite în fragmentele celorlalți.

Variațiuni

- La încheierea lucrului în echipe, profesorul ar putea să recurgă la lucrul echipelor câte două, pentru a se confrunta variantele și a se pune în discuție în fața auditoriului doar momentele contradictorii.

Pagina de jurnal

Scopul utilizării

Pagina de jurnal este o tehnică de *evocare*, adecvată pentru actualizarea unei experiențe personale în legătură cu un subiect care urmează a fi discutat. Prin aplicarea ei, se exersează scrierea personală din care ar putea deriva un text pentru publicare.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

12-15 minute:

Pentru scriere – 5-7 minute,
Pentru prezentări – 7-10 minute.

Resurse

Instrumente de scris.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul formulează un subiect pentru scriere personală, însoțindu-l de o investigare a situației care urmează a fi prezentată (o listă de întrebări).
- b) Studenții își descriu experiența.
- c) Urmează prezentarea (lectura textelor scrise).

Condiții

- Este binevenită orice experiență.
- Prezentarea experienței va fi efectuată reieșind din principiul *nu există eșecuri, există experiență*.

Păstrează ultimul cuvânt pentru mine!

Scopul utilizării

Păstrează ultimul cuvânt pentru mine! este o tehnică de discuții în baza lecturii, preconizată pentru etapa *reflecției*. De asemenea, prin aplicarea ei, se exersează o modalitate de prezentare într-o discuție. Tehnica vizează și atingerea obiectivului atitudinal de educare a responsabilității pentru realizarea sarcinii.

Nr. de studenți

12-25.

Timp

20-25 de minute.

Pentru scriere – 5-7 minute.

Pentru prezentări – 15-20 de minute.

Resurse

Texte literare sau științifice.

Algoritmul utilizării

- a) Activitatea se poate desfășura pe parcursul mai multor ore consecutiv, de fiecare dată ultimul cuvânt revenindu-i unui alt student.
- b) Se ia în discuție un text artistic sau științific, în cheia tehnicii *agenda cu notițe paralele*, dar utilizându-se pentru scriere fișe sau foi aparte.

- c) Studenții sînt rugați să extragă în timpul lecturii citatele care le par mai interesante și/sau afirmațiile care se pretează discuțiilor.
- d) Citatul extras se scrie pe o fișă sau foaie, iar pe verso se face un comentariu al acestuia (comentariul poate confirma sau contesta enunțul extras).
- e) Profesorul se documentează asupra citatelor extrase și selectează unul pentru discuție.
- f) Desfășurarea discuției.
- g) Au dreptul să-și expună opinia în legătură cu enunțul discutat toți în afară de participantul care l-a selectat.
- h) Cînd discuția s-a încheiat, are cuvîntul cel care a ales citatul, pentru a-și citi comentariul. Acesta este ultimul cuvînt în discuție.

Condiții

- Încurajați studenții să expună diferite opinii referitor la citat.
- Comentariul autorului va fi citit, fără a i se oferi cuvîntul după discuție.
- După citirea comentariului, discuțiile, replicile sînt interzise.

Variațiuni

- Dacă mai multe persoane au selectat același citat, se va citi un singur comentariu scris anterior.

Pînza discuției

Scopul utilizării

Tehnica urmează firesc analiza unui material în tabelul *știu-vreau să știu-am învățat* și se aplică la subiecte contradictorii. Asemenea discuții asigură, prin posibilitatea unei opțiuni libere și prin permisiunea de a-și schimba poziția, o implicare atitudinală mai mare în raport cu alte tehnici de dezbateră. O putem recomanda la discutarea unor subiecte care necesită mai puțină informare și mai multă logică argumentativă, dar și acolo unde este important ca studentul, conștientizîndu-și poziția în rezultatul unor lecturi, să o poată formula și argumenta.

Este o modalitate de organizare a discuției, pe care o pregătesc și o susțin studenții. Scopul aplicării riguroase a tehnicii este organizarea auditoriului și respectarea pașilor.

Nr. de studenți

8-16 persoane.

Timp

30-40 de minute.

Resurse

Fișe sau foi pentru grilă.

Algoritmul utilizării

Etapa I

- Subiectul pentru aplicarea tehnicii trebuie să admită o soluționare binară.
- Profesorul elaborează grila pentru *pînza discuției*:

DA Ar trebui ca problema ... să fie soluționată astfel?

NU

Argumente

Argumente

.....

.....

.....

.....

Concluzii.....

- Studentii, împărțiți în perechi, discută subiectul și completează grila. Fiecare pereche își completează o grilă proprie, găsind argumente de ambele părți.
- Nu este necesar ca participanții să soluționeze dilema, ci mai degrabă să o privească de pe două poziții diferite și să caute argumente plauzibile pentru ambele.

Etapa II

- Se discută în patru – câte două perechi, fiecare completându-și lista cu argumentele celorlalți.
- Cînd toate grupurile de câte patru au încheiat discuția, studenților li se oferă un minut pentru a-și aduna gândurile și a realiza pe ce poziție se plasează de fapt.

Etapa III

- Profesorul indică locul unde să treacă persoanele care au adoptat poziția *DA* și locul unde se vor afla cei situați pe poziția *NU*.
- Studentii au voie să se abțină de la a lua o poziție certă – aceștia se vor plasa într-un loc indicat.
- Fiecare grup, format acum din adepții unei sau altei opțiuni, are 7-8 minute ca să discute și să-și structureze argumentele.

Etapa IV

- Un voluntar din fiecare grup prezintă argumentele părții sale.
- Profesorul ar trebui, pe tot parcursul discuției, să se implice și să stimuleze intervențiile studenților, prin întrebări de precizare:
 - Ați putea oferi și exemple?

- Cum e posibil acest lucru?
 - De ce?
 - În ce sens?
 - Cum se împacă ideea dvs. cu ceea ce a spus N.?
 - V-ați gândit la...?
 - Sînteți de acord cu...?
- c) Membrii grupului se reunesc, pentru a elabora contraargumente și noi argumente. Fiecare student trebuie să aibă dreptul de a participa la dezbateri. Se va alocă pentru o intervenție doar cîte un minut și dezbaterile se vor desfășura 10-12 minute.
- d) Profesorul va încuraja trecerea dintr-un grup în altul și aderarea la un grup a celor nehotărîți. Deplasarea este mai teatrală dacă are loc imediat după ce a fost lansat un argument “ucigător”.
- e) Discuția se încheie prin declarația finală a grupului. Aceasta se poate face atît oral, cît și în scris – pe un poster.

Condiții

- Nu se poate omite nici una dintre etape.
- Urmărind obiectivul participării fiecărui la discuție, strategia se va aplica doar în grupuri nu mai mari de 16 persoane.
- Dacă studenții vor fi implicați ulterior în scrierea unui eseu argumentativ, este bine ca, după fiecare etapă de lucru, să li se dea timp pentru a-și face notițe.

Variațiuni

- Poate fi îmbinată cu tehnica *graficul T*.

Predarea complementară

Scopul utilizării

Tehnica *predarea complementară* este una de *realizare a sensului*, cînd studenților li se creează condițiile necesare pentru a învăța. Se poate utiliza pentru studierea unor materiale, care reclamă o parcurgere minuțioasă și atentă a textului științific dat.

Nr. de studenți

O grupă academică, împărțită echitabil în echipe.

Timp

5-7 minute pentru un fragment de text.

Resurse

Un text științific multiplicat împărțit în n fragmente.

Scheme de reper pentru fiecare fragment.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește un text în număr suficient de exemplare și îl împarte în atâtea fragmente (care pot cuprinde mai multe alineate), câți studenți vor fi în echipă. Bunăoară, 5.
- b) Dacă este necesar ca studenții să fie familiarizați cu tehnica, primul pasaj îi va reveni profesorului însuși.
- c) Ulterior, rolul de profesor îl va avea, pe rând, fiecare student. Cel care devine profesor pentru o etapă, primește o schemă de reper de la profesor, aceasta facilitându-i activitatea.
- d) Studenții citesc în liniște primul pasaj. Studentul cu rol de profesor:
 - generalizează cele citite;
 - lansează câteva întrebări, la care trebuie să răspundă colegii din echipă;
 - face precizările necesare, dacă există incertitudini și neclarități pentru cineva;
 - face niște predicțiuni asupra pasajului următor;
 - alege o altă persoană pentru rolul de profesor.
- e) Procedura se reia și se repetă similar pentru fiecare fragment.

Condiții

- Toți studenții trebuie să exercite rolul de profesor.
- Echipa îl poate ajuta pe studentul cu rol de profesor, dacă realizează că el nu a reușit să facă o generalizare adecvată.

Variațiuni

- Ca variante, apar alte tehnici de lectură a textului științific.
- Profesorul poate lansa întrebări, poate răspunde la întrebările studenților, poate numi pe cineva să facă rezumatul textului.

Presupunerea prin termeni

Scopul utilizării

Este o tehnică de creație, ce se aplică pe diverse texte și se sprijină pe câțiva termeni (nu mai mult de 5) relevanți pentru acest text. Obiectivul urmărit constă în

examinarea posibilităților de combinare a diferitelor idei, concepte, termeni – în ultimă instanță, declanșarea procesului de creație. Aplicabilă la etapa *evocare*.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

40-60 de minute.

Resurse

Un text necunoscut studenților, fragmentat în 3-4-5 segmente.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul selectează din text termenii în baza cărora se va face presupunerea.
- b) Textul ales se segmentează în momentele de maximă tensiune narativă.
- c) Termenii sînt aduși la cunoștința studenților verbal (se scrie lista de cuvinte) sau grafic (se expune imaginea/desenul acestor obiecte).
- d) Se explică sarcina, apoi se discută în perechi ideile pe care le au studenții în legătură cu termenii propuși.
- e) Profesorul oferă cuvîntul cîtorva studenți, pentru a-și expune versiunile, avînd grijă ca participanții care nu s-au pronunțat la această etapă să poată contribui ulterior la desfășurarea presupunerii.
- f) Înainte de a începe lectura textului segmentat (a primului fragment), studenții vor schița un **tabel al presupunerii**.

Partea I

Ce credeți că s-a întîmplat?	Ce argumente aveți?	Ce s-a întîmplat realmente?

Partea II

Ce credeți că s-a întîmplat?	Ce argumente aveți?	Ce s-a întîmplat realmente?

Partea III

Ce credeți că s-a întîmplat?	Ce argumente aveți?	Ce s-a întîmplat realmente?

- g) Studenții completează discutînd în perechi primele două coloane, după care citesc fragmentul I și completează și coloana a treia.
- h) Procedura se repetă pentru fiecare fragment al textului.
- i) La încheierea lecturii întregului text, *tabelul presupunerii* fiind deja completat, profesorul solicită reacții libere din partea studenților:

- Ce părere au acum?
- Care sînt sentimentele lor?
- De ce?
- Ce s-ar fi întîmplat dacă ...?

j) Urmează o discuție în baza lecturii, dar sprijinită pe presupunerile anterioare.

Condiții

- Textul explorat nu trebuie să fie cunoscut elevilor.
- Termenii extrași pot fi nume de obiecte, ființe, acțiuni, fenomene.
- Termenii enunțați trebuie să constituie chintesența narațiunii și să exprime motivele de bază.
- Termenii sînt obligatorii pentru narațiunea pe care o vor produce studenții.
- Este posibilă orice combinație a termenilor, orice relație între ei și orice completare prin alți termeni.

Variațiuni

- Tehnica *predicțiunile în perechi* apare ca o variațiune a tehnicii *presupunerea prin termeni* și constă în predicțiunea unor fapte descrise în text. Studenții discută în perechi și fac predicțiuni privind ceea ce se va întîmpla în text. Tehnica reia algoritmul descris mai sus, cu diferența că toate discuțiile se fac în perechi.
- Poate fi aplicată și fără tehnica *tabelul presupunerii*.

Reacția cititorului

Scopul utilizării

Tehnica este orientată spre personalizarea lecturii, spre perceperea și interpretarea textelor literare. Această tehnică trebuie să-i încurajeze pe studenți să reflecteze asupra celor citite și să raporteze textul studiat la propria lor experiență. *Reacția cititorului* va avea un impact asupra formării personalității, asupra concepției despre lume. Ea creează conexiuni personale între cititor și autor.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

5-10 minute.

Resurse

Textul literar studiat.

Algoritmul utilizării

a) După ce studiază un text literar, profesorul, în cadrul *reflecției*, revine la text și propune să se răspundă la câteva întrebări, de exemplu:

- Ce ați notat din text?
- Ce sentimente v-a inspirat textul?
- Asupra căror pasaje ale textului ați mai reflectat?
- Care personaje v-au impresionat? etc.

b) Discuția ulterioară are o formă liberă, dar se axează pe impactul lecturii asupra propriului sistem de valori al cititorului.

Condiții

- Nu există răspunsuri adevărate sau false. Toate au dreptul la existență și argumentare.

Variațiuni

- Tehnica se poate aplica la etapa *evocare*, imediat după lectura cognitivă a textului.
- Uneori, la etapa *evocare*, se poate recurge la forma scrisă a *reacției cititorului*.

Requiest

Scopul utilizării

Requiest sau *procedeul cercetării* este o tehnică de lectură a textului științific, ce se poate combina cu alte tehnici de muncă intelectuală. *RQ* este oportun pentru realizarea *sensului*.

Nr. de studenți

O grupă academică; număr par de studenți.

Timp

În funcție de volumul textului, 15-30 de minute.

Resurse

Textul de cercetat.

Algoritmul utilizării

a) Profesorul pregătește un text științific, clar delimitat în alineate aproximativ egale ca mărime.

- b) Se formează perechi de studenți, care vor lucra împreună pe parcursul activității.
- c) Se explică tehnica *request*.
- d) Grupați câte doi, studenții citesc textul și se opresc după fiecare alineat, pentru ca unul dintre parteneri să răspundă la întrebările celuilalt.
- e) Procedura se repetă după fiecare alineat, inversându-se rolurile.
- f) La sfârșitul activității, profesorul poate să analizeze demersul, rugându-i pe studenți să enunțe cele mai interesante sau cele mai complicate întrebări. Se poate proceda la fel și cu răspunsurile. Aceasta va ridica gradul de responsabilitate pentru realizarea sarcinii și va reclama depășirea stereotipurilor, renunțarea la clișee.

Condiții

- Este important ca întrebările să vizeze nu doar informații de la suprafața textului, ci să impună cercetarea lui profundă.
- Studenții trebuie să fie capabili a pune întrebări de nivel superior celui literal.

Variațiuni

- Dacă tehnica se aplică prima dată sau textul este complicat și se cere participarea nemijlocită a profesorului la procedeul cercetării, e posibil ca studenții să nu fie grupați câte doi, ci toți să citească individual alineatul și, închizând cărțile, să îi adreseze întrebări profesorului.
- În acest caz, după lectura alineatului II profesorul le pune întrebări studenților.
- În situația când studentul interogat nu va putea da un răspuns suficient de clar, profesorul poate propune una dintre soluțiile:
 - Se vor discuta la sfârșit toate întrebările neelucidate.
 - Urmează să răspundă chiar cel care întreabă.
 - Se revine la text și partenerii găsesc împreună soluția.

Revizuirea circulară

Scopul utilizării

Pentru definitivarea unui text scris, se recurge la *revizuirea circulară*. Este o tehnică prin care se dezvoltă abilitățile de redactare și perfecționare a textului brut.

Nr. de studenți

O grupă academică, în echipe de câte 5-6 studenți.

Timp

30-45 de minute.

20-30 de minute pentru circulația lucrărilor.

10-15 minute pentru revizuirea și rescrierea textului.

Resurse

Lucrările studenților scrise din timp.

Foi detașabile cu clame.

Algoritmul utilizării

- a) Prin orice tehnică de scriere, studenții elaborează un text. Subiectul și sarcina sînt aceleași pentru toată grupa sau pentru membrii unei echipe, care se va forma ad-hoc.
- b) Profesorul va constitui echipe eterogene dintr-un număr egal de studenți (4-6 persoane).
- c) Foile cu textul lucrărilor produse de fiecare membru al echipei circulă într-un sens (sens orar) de la autor la ceilalți studenți.
- d) Studentul care primește o lucrare din dreapta o citește și – fără a interveni în text – își scrie sugestiile și observațiile pe foaia cu clamă. După ce a scris, îndoiaie foaia ca să nu se vadă ce a scris, prinde clama și transmite lucrarea și foaia mai departe.
- e) Procedura se repetă pînă cînd lucrarea și anexa ajung la autor.
- f) Cînd lucrarea revine la autor, se acordă timp pentru ca autorii să ia cunoștință de sugestiile și aprecierile colegilor.
- g) Se discută asupra unor observații concrete, se detalizează, se caută împreună cu echipa expresia/formula optimă.
- h) În sala de curs sau ca temă de acasă, studenții vor redacta textul în variantă definitivă.

Condiții

- Toți studenții trebuie să aibă textul scris.
- Fiecare lucrare este scrisă lizibil pe o foaie detașată.
- La fiecare lucrare se atașează o foaie cu clamă.
- Lucrările circulă într-un sens (în sens orar).

Variațiuni

- Poate fi aplicată și la revizuirea produsului grupului.

Revizuirea termenilor-cheie

Scopul utilizării

Este o tehnică de *evocare* și de *reflecție*, între ele utilizându-se o tehnică de *realizare a sensului*. Esența *revizuirii termenilor-cheie* constă în prezentarea unui șir de termeni-cheie înainte de lectura textului, urmînd ca după lectură studenții să definească acești termeni. Este o modalitate eficientă de a focaliza atenția asupra conținutului (științific) al textului și o tehnică de dezvoltare a abilității de generalizare, de formulare a definițiilor.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

Cîte 5-7 minute pentru *evocare* și *reflecție*.

Resurse

O listă/mai multe liste de termeni, care se vor atesta în textul propus.

Textul pentru *realizarea sensului* (într-o tehnică de lectură).

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește un text pe care îl vor citi studenții și o listă de termeni-cheie relevanți pentru acest text.
- b) Este posibil ca fiecare student să aibă aceeași listă de termeni (se vor pregăti atîtea exemplare de liste cîți studenți sînt) sau se va recurge la diferite variante de liste.
- c) În cadrul *evocării*, profesorul discută cu studenții în privința acestor termeni, îi orientează spre posibilitatea de a-i defini.
- d) Studenții citesc textul.
- e) Ei iau notițe și identifică în text momentele de care au nevoie.
- f) Studenților li se acordă timp pentru definirea termenilor și revizuirea conceptelor anterioare.

Variațiuni

- Poate fi îmbinată cu tehnica *tabelul presupunerii*.

Scrierea liberă/freewriting

Scopul utilizării

Scrierea liberă/freewriting este o tehnică elementară de declanșare a creativității, de formare a abilității de ordonare a gîndurilor și de orientare a

imaginației. Aplicarea *freewriting*-ului servește pentru acumularea de idei, pentru începerea unei activități de scriere.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

5-7 minute.

Resurse

Un citat sau un enunț, o îmbinare, un cuvânt adecvat pentru declanșarea imaginației și scrierii.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul dă instrucțiuni (dacă este prima aplicare a tehnicii) și stabilește limita de timp.
- b) Profesorul enunță sau afișează un citat sau un enunț, o îmbinare, un cuvânt adecvat pentru declanșarea imaginației și scrierii, cu multiple valențe și interpretări.
- c) Studentul este obligat să scrie fără a se opri, să înregistreze orice asociații și gânduri ce îi vin în minte, fără a urmări logica expunerii și corectitudinea de limbă, fără a se opri din scris și fără a discuta cu cineva subiectul pe parcursul timpului alocat.
- d) Este corect ca și profesorul să scrie o dată cu studenții.
- e) Textele rezultate din *freewriting* vor servi ca suport pentru elaborarea altor lucrări scrise.
- f) La expirarea timpului, profesorul va solicita lectura unor scrieri libere în fața grupei întregi sau va utiliza aceste lucrări ca suport pentru aplicarea altor tehnici.

Condiții

- Se înregistrează orice gând în legătură cu enunțul dat.
- Se scrie în regim nonstop, fără a se discuta.
- În lipsa ideilor, se menționează în scris acest lucru, dar nu se oprește procesul de scriere.
- Nu se acordă atenție aspectului grafic și nu se redactează, la această etapă, textul odată scris.

Variațiuni

- Dacă sînt prea mulți doritori să citească, profesorul organizează lectura textelor în grupuri mici.
- Profesorul își poate citi textul propriu, dar o va face la încheierea lecturii studenților.

Secvențe contradictorii

Scopul utilizării

Tehnica este utilă pentru *evocare* și pentru *reflecție*, atunci când subiectul luat în discuție se pretează sistematizării, ordonării într-o succesiune logică a termenilor sau a datelor esențiale. Ea permite realizarea unor conexiuni noi între elementele privite separat.

Nr. de studenți

8-12.

Timp

15-20 de minute.

Resurse

Fișe cu termeni, noțiuni, date pentru sistematizare.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul pregătește din timp fișe cu termenii, numele sau datele necesare.
- b) În cadrul activității, studenții vor primi fișele date și vor avea sarcina să le aranjeze într-o ordine pe care o pot explica sau comenta, urmărindu-se legătura *cauză-efect*, *loc-timp*, *nume-eveniment*, *dată-eveniment*, *loc-eveniment*, *termen-definiție* etc.
- c) Studenții trebuie lăsați să discute înainte ca profesorul să verifice realizarea temei.
- d) Profesorul dă cuvîntul fiecăruia dintre participanți doar atunci când apar dubii sau necesitatea unor comentarii; în caz contrar, dacă varianta propusă de studenți este acceptabilă, nu se mai insistă asupra aranjării fișelor, momentul *evocării* fiind consumat.

Condiții

- Fișele se plasează pe rînd, pe o suprafață rezervată acestora (o masă, un suport).
- Studentul care plasează fișa comentează succint această conexiune și motivează plasarea fișei.
- Toate fișele trebuie aranjate în sistemul ce se proiectează.
- Odată pusă, fișa nu poate fi mișcată din locul ei fără acordul general al grupului.

Variațiuni

- În cazul unui subiect dificil, studenții vor comenta verbal toate conexiunile, vor lua note și vor produce texte argumentative.

- Dacă nu se va lucra în grup, fiecare student va avea 1-2 fișe pe care le va plasa când îi va veni rîndul, făcînd comentariile de rigoare.

SINELG

Scopul utilizării

SINELG – sistem interactiv de notare pentru eficientizarea lecturii și a gîndirii – este o tehnică de lectură interogativă/analitică a unui text, lectură care se operează la etapa *realizarea sensului*, după ce, în cadrul *evocării*, s-au actualizat unele informații. *SINELG* este un mijloc de monitorizare a înțelegerii textului și o modalitate de a face lectura textului științific funcțională.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Țimp

30-40 de minute, în funcție de volumul textului.

Resurse

Texte științifice nestudiate, cîte un exemplar pentru persoană.

Foi de poster, markere.

Algoritmul utilizării

- Pregătindu-și elevii pentru *SINELG*, profesorul va ghida discuția prin intervenții și formulare de întrebări, care vor scoate în evidență informații adiacente celor din text.
- Informațiile actualizate în acest fel se înscriu laconic la rubrica V.
- După etapa *evocării*, profesorul dă instrucțiunile pentru *SINELG*:
 - Citiți atent textul.
 - Puneți un “V” pe margine, dacă informația citită confirmă ceea ce știți sau credeți că știți.
 - Puneți un “-” pe margine, dacă informația pe care ați citit-o contrazice sau diferă de ceea ce știți sau credeți că știți.
 - Puneți un “+” pe margine, dacă informația pe care ați citit-o este nouă pentru dvs.
 - Puneți un “?” pe margine, dacă informația pare confuză și reclamă o documentare suplimentară.
- În procesul lecturii, studenții aplică semnele *SINELG*-ului pe marginea textului.

- e) După ce se încheie lectura, textul citit se va analiza din perspectiva semnelor aplicate pe margini. Firește, se va insista asupra semnelor “-” și “?”.
- f) Pentru monitorizare, se va completa un tabel:

V	+	-	?

- g) Urmează o discuție despre presupuneri/cunoștințe anterioare și confirmări/contestări. Este important ca ea să fie calmă, agreabilă, iar atmosfera – propice învățării.

Condiții

- Completarea tabelului *SINELG* este individuală și reflectă nivelul de instruire al fiecărui student.
- Informațiile cunoscute, dar neactualizate în cadrul *evocării* se pot adăuga la rubrica V.

Variațiuni

- Privit ca *realizare a sensului*, *SINELG* se poate realiza și pe capitole de manual, completarea tabelului *SINELG* fiind o temă de acasă. În acest caz, la seminar se vor discuta cele înscrise în rubricile cu semnele “-” și “?”. Informația din rubrica cu semnul “-” poate servi drept sursă pentru formularea de noi întrebări.

Știu-vreau să știu-am învățat

Scopul utilizării

Potrivită mai ales pentru subiecte deja familiare studenților, tehnica *știu-vreau să știu-am învățat* este concepută în așa fel ca să înceapă cu *evocarea* și să se soldeze cu *reflecția*. Este o tehnică de monitorizare a propriei învățări și are drept obiectiv dezvoltarea spiritului de investigare.

Nr. de studenți

O grupă academică.

Timp

40-80 de minute, în funcție de subiect.

Resurse

Materiale multiplicat din care se poate învăța un subiect.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul anunță subiectul sau problema care va fi studiată în cadrul lecției.
- b) Studenții lucrează în perechi și discută timp de 4-5 minute ce știu sau cred că știu în legătură cu subiectul enunțat.
- c) În timp ce se desfășoară discuția, profesorul schițează tabelul *știu-vreau să știu-am învățat*:

Ce cred că știu	Ce vreau să știu	Ce am învățat
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

- d) Fiecare pereche își împărtășește ideile – *Ce cred că știu*, iar profesorul completează tabelul. Profesorul e în drept să înscrie informația, categorisind-o pe parcurs.
- e) Momentele asupra cărora studenții nu au o viziune clară, de care nu sînt siguri vor fi înscrise în coloana a doua.
- f) Se citește materialul pregătit de profesor și se caută răspuns la întrebările din coloana a doua.
- g) Profesorul le cere studenților să-și enunțe răspunsurile la chestiunile din coloana *Vreau să știu* și le înscrie în coloana *Am învățat*.
- h) La fel, studenții formulează succint ideile pe care le-au selectat din text, fără ca acestea să fi fost presupuse inițial, și profesorul le înscrie, de asemenea, în coloana a treia.
- i) Se trec în revistă întrebările din coloana a doua. Dacă textul nu a oferit răspuns la ele, profesorul poate propune alte surse de informație sau va sugera unde se pot documenta asupra lor cei interesați.

Condiții

- La rubrica *Ce cred că știu* utilizăm tehnica *brainstorming*-ului.
- Încurajați formularea întrebărilor pentru rubrica *Vreau să știu*.

Variațiuni

- Poate fi completat individual.

Turul galeriei

Scopul utilizării

Este o tehnică eficientă pentru studierea subiectelor, a căror esență se poate reprezenta grafic (pe tablă, pe poster). Ea reclamă implicarea abilităților de prezentare grafică a informației și dezvoltă abilitățile de comunicare, de discuție științifică.

Nr. de studenți

O grupă academică împărțită echitabil în 4-6 echipe.

Timp

40 de minute.

Resurse

Materiale în baza cărora se vor formula opțiunile.

Foi pentru postere, markere.

Spațiu pentru afișarea posterelor.

Algoritmul utilizării

- a) Profesorul formează grupuri din 3-4 studenți, care iau în discuție un subiect, își exprimă atitudinea în raport cu o problemă și formulează soluția.
- b) Esența celor discutate și elaborate va fi exprimată într-o schemă/dagramă/formulă verbală laconică, afișată la vedere.
- c) La semnalul profesorului, grupurile circulă prin sală, de la un poster la altul, le examinează, notînd direct pe poster observațiile, întrebările, comentariile.
- d) După încheierea circulației, grupurile își examinează posterele, analizează notițele colegilor, le compară cu posterele altor echipe.
- e) Se face aprecierea și debriefarea lucrului.

Variațiuni

- *Unul stă, ceilalți circulă* sau *unul circulă, ceilalți stau* diferă prin modalitatea de distribuire a rolurilor.
- La etapa cînd se începe circulația, în funcție de tehnica propusă, echipele pot lăsa o persoană lîngă poster, ceilalți examinînd alte postere; în alt caz circulă doar un reprezentat al echipei, iar ceilalți rămîn să ofere explicații lîngă poster.

Note
